

Innehåll

Bilaga 1: Kommittédirektiv 1997:109	5
Tilläggsdirektiv 1998:70.....	14
Bilaga 2: Jämförelse mellan den nuvarande socialtjänstlagen och lagen med föreslagna ändringar.....	19
Bilaga 3: Socialtjänstens kostnader på regional nivå i kommungrupper..	69
Bilaga 4: Äldreomsorg – översiktlig bild av reglering och uppgifter, m.m.	91
Bilaga 5: Kalkyl över kostnader för äldreförsörjningsstödet.....	95

Kommittédirektiv

Översyn av vissa frågor rörande socialtjänstlagen och socialtjänstens uppgifter Dir. 1997:109

Beslut vid regeringssammanträde den 25 september 1997.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare tillkallas med uppgift att göra en översyn av vissa frågor rörande socialtjänstlagen (1980:620) och socialtjänstens uppgifter. Utredaren skall analysera och lämna förslag som bl.a. berör lagens konstruktion och struktur, socialtjänstens finansiering, socialtjänstens uppgift att främst bistå vid tillfälliga sociala eller ekonomiska problem samt formerna för tillsynen över socialtjänsten.

Behov av en översyn

I regeringens proposition (1996/97:124) Ändring i socialtjänstlagen konstaterar regeringen att det finns behov av att se över vissa frågor rörande socialtjänstlagen (1980:620).

Behovet av socialtjänstens insatser har ökat påtagligt under de senaste åren – särskilt när det gäller behovet av ekonomiskt bistånd till försörjningen. Den dominerande orsaken är den förändrade arbetsmarknaden med en hög arbetslöshet. Även andra former av stöd- och vårdinsatser efterfrågas i allt högre grad.

Socialtjänstens allt vidare ansvar har också lett till bristande överensstämmelse mellan de olika delarna av välfärdssystemet och en obalans i kostnadsfördelningen mellan dessa. Den översyn som regeringen har aviserat i propositionen om ändring i socialtjänstlagen bör främst omfatta vissa principiella frågor som bl.a. rör lagens konstruktion, socialtjänstens finansiering, socialtjänstens uppgift att främst bistå vid till-

fälliga sociala eller ekonomiska problem samt formerna för tillsynen över socialtjänsten.

Sambandet mellan socialbidraget och övriga transfereringssystem

För att sanera de offentliga finanserna har det under de senaste åren varit nödvändigt att förändra delar av välfärdssystemet. Det gäller bl.a. arbetslöshetsförsäkringen, sjuk- och föräldraförsäkringen, förtidspension och sjukbidrag, bostadsbidrag, barnbidrag och underhållsstöd.

Vissa av förändringarna har inneburit striktare regler när det gäller rätten till förmåner eller lägre ersättningsnivåer vilket antas ha medfört ökad utbetalning av socialbidrag.

Den höga arbetslösheten, framför allt bland ungdomar, har också ökat belastningen på socialbidragssystemet. Socialbidraget har kommit att tillgodose mer grundläggande ekonomiska behov. Samspelet mellan de generella trygghetssystemen och det individuellt behovsprövade socialbidraget är inte tillräckligt analyserat av tidigare utredningar.

Den ökande pressen på socialbidragssystemet riskerar att negativt påverka arbetsvillkoren för den som handlägger ärendena och kvalitén på handläggningen. Risk finns för att socialtjänsten bemöter enskilda individer utan tillbörlig tid, respekt och hänsynstagande.

OECD genomförde under hösten 1995 en jämförande studie av socialbidragssystemen i Sverige och tre andra länder. OECD-gruppen anför i sin utvärdering av det svenska socialbidragssystemet bl.a. följande:

- Systemet har genom den ekonomiska krisen blivit överlastat och tvingas fylla en roll som det inte varit avsett för, vilket kräver en administrativ översyn av trygghetssystemen som helhet.
- En för smal definition av basbidraget riskerar att skapa ett passivt bidragsberoende, där klienten inte stimuleras att ta något eget ansvar för ekonomin.
- Det är viktigt att det finns en klar koppling mellan socialbidragssystemet och arbetsmarknaden för att undvika att personer fastnar i bidragsberoende.

Socialtjänstens finansiering

Ansvaret för socialtjänsten, såväl vad gäller de olika verksamheterna som kostnaderna för socialbidrag, ligger hos kommunerna. Staten ger finansiellt stöd till kommunerna genom det generella statsbidraget till kommunerna. Dessutom lämnas vissa specialdestinerade statsbidrag,

t.ex. statlig ersättning för mottagandet av flyktingar och andra utländska medborgare som omfattas av flyktingmottagandet. För kommuner och landsting finns också ett utjämningsystem som syftar till att skapa likvärdiga förutsättningar att bedriva verksamhet. Bland annat finns det en modell som har till syfte att utjämna strukturella kostnadsskillnader när det gäller individ- och familjeomsorgsverksamheten.

De ekonomiska problemen inom den offentliga sektorn har skapat svårigheter när det gäller finansieringen av socialtjänsten, bl.a. när det gäller kraftigt ökade kostnader för socialbidragen. Från kommunalt håll har hävdats att de ökade kostnaderna för socialbidragen ställt krav på neddragning i andra verksamheter. Det finns behov av att å ena sidan få till stånd en balans mellan långsiktig stabilitet i resurserna på socialtjänstens alla omsorgsområden och å andra sidan behoven och ambitionsnivån. Det gäller såväl äldre-, handikapp- och barnomsorg som individ- och familjeomsorg.

Socialtjänstlagen innehåller en blandning av rättigheter för den enskilde och bestämmelser som medför skyldigheter för kommunen. Denna sammanblandning av olika rättsliga principer kan utgöra en risk för målkonflikter och att olämpliga prioriteringar görs.

Socialtjänstlagens struktur och konstruktion

Socialtjänstlagen (1980:620) är till sin konstruktion en ramlag. 6 § nämnda lag reglerar den enskildes rätt till bistånd. Bestämmelsen har en betydande räckvidd vad avser personkrets och typ av insatser. I enlighet med förslagen i regeringens proposition har Riksdagen beslutat om ändringar i socialtjänstlagen som innebär dels preciseringar dels vissa begränsningar av den enskildes rättigheter enligt 6 §, (bet. 1996/97 SoU:18, rskr.1996/97:264).

Socialtjänstlagen reglerar insatser som berör vitt skilda biståndsbehov. Lagen reglerar dels olika behandlingsinsatser, dels behov av serviceinsatser. Som nämnts tidigare innehåller lagen också en blandning av rättigheter för den enskilde och bestämmelser som endast innebär skyldigheter för kommunen, vilket medför olika förutsättningar för besvärsordning. Vissa beslut av socialnämnden får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol enligt socialtjänstlagen, andra får överklagas genom laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900).

De rättigheter som socialtjänstlagen ger enskilda måste utformas med hänsyn till Sveriges internationella förpliktelser liksom rätten att överklaga. De konventioner som här är av betydelse är främst Europarådets sociala stadga samt Konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (den s.k.

Europakonventionen). Ur allmän synpunkt är självfallet också exempelvis FN:s konvention om barnets rättigheter av betydelse.

Det har blivit allt svårare att dra en tydlig gräns mellan äldreomsorg och hälso- och sjukvård. De förhållanden som styr verksamheten regleras nu i såväl socialtjänstlagen som hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) utan att någon tydlig linje kan dras mellan lagarnas tillämplighet i det enskilda fallet.

Socialtjänstkommittén övervägde i sitt betänkande (SOU 1994:139) Ny socialtjänstlag om det finns behov att se över socialtjänstlagens konstruktion och struktur. Kommittén avvisade tanken att dela upp socialtjänstlagen i skilda lagar som omfattar vissa specifika gruppers behov. Kommittén stannade vid att föreslå att behålla nuvarande konstruktion. Dock föreslog kommittén en ny lagkonstruktion som tydligare utgår från de olika verksamheter som socialtjänsten är skyldig att bedriva.

Regeringen har i propositionen om ändring i socialtjänstlagen valt att inte behandla Socialtjänstkommitténs förslag. Sedan kommittén avslutade sitt arbete har förutsättningarna för socialtjänstens arbete ändrats genom framförallt en ökad arbetslöshet. När det gäller begreppet skälig levnadsnivå har i enlighet med förslagen i propositionen skett ytterligare preciseringar och i andra avseenden en begränsning av den enskildes rätt att överklaga socialnämndens beslut i biståndsärenden. Kostnadskonsekvenser för kommunerna av olika möjligheter att överklaga och olika aspekter av den enskildes rättssäkerhet har inte utretts.

Socialtjänstens arbetsmarknadspolitiska roll

Den höga arbetslösheten har utsatt socialtjänstens individ- och familjeomsorg för en ökad påfrestning, inte minst ekonomiskt. Personer som har haft svårigheter att få en fast förankring på arbetsmarknaden har inte fått del av de generella trygghetssystem som ger försörjning i samband med tillfälliga inkomstbortfall. Detta har i stor utsträckning berört ungdomar och invandrare med bristande utbildning, yrkeskompetens eller arbetslivserfarenhet. Även en hög andel av ensamstående föräldrar med otillräckliga inkomster är under kortare eller längre perioder beroende av socialbidrag för försörjningen. Detta arbetsmarknadsrelaterade bidragsberoende har medfört att socialtjänsten i allt större utsträckning inriktat insatserna mot att skapa förutsättningar för den enskilde att få ett arbete. Olika modeller för samverkan med bl.a. arbetsförmedlingen och utbildningssystemen har utvecklats. Socialtjänsten bedriver således i många fall ett arbetsmarknadspolitiskt arbete. Den uppkomna situationen har lett till att sådant arbete ökat i omfattning. Detta är emellertid

en verksamhet som socialtjänsten egentligen inte avsetts att bedriva. Regeringen anser mot denna bakgrund att frågan om bästa möjliga samverkan inom ramen för statlig arbetsmarknadspolitik och kommunal socialtjänst måste utredas.

Som ett led i detta har regeringen den 23 januari 1997 uppdragit åt Socialstyrelsen och Arbetsmarknadsstyrelsen att utarbeta förslag som syftar till att aktivera och utveckla kompetensen hos arbetslösa ungdomar under 25 år som är berättigade till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Kommunerna skall ges möjlighet att i samarbete med den statliga arbetsmarknadsorganisationen i stället för socialbidrag erbjuda ungdomarna en meningsfull och kompetenshöjande sysselsättning. I förslaget skall ingå en skälig ersättning till den enskilde för verksamhet som den enskilde deltar i. Den 16 juni 1997 överlämnade Socialstyrelsen och Arbetsmarknadsstyrelsen var sitt förslag till regeringen. Förslagen bereds inom regeringskansliet för att i samband med budgetpropositionen lämna förslag till åtgärder för arbetslösa ungdomar under 25 år.

Inom regeringskansliet pågår även en översyn av arbetssätt och finansiering när det gäller insatser för flyktingar och andra nyanlända invandrare för en kommande proposition om invandrades introduktion och integration i det svenska samhället. I detta arbete behandlas bl.a. Invandrapolitiska kommitténs förslag (SOU 1996:55) om ett särskilt försörjningsstöd i stället för socialbidrag till flyktingar och andra nyanlända invandrare som deltar i introduktionsprogram. Vidare behandlas ansvars- och kostnadsfördelningen mellan stat och kommun för försörjningsstödet under introduktionstiden. Regeringen har för avsikt att lämna förslag till riksdagen under hösten 1997.

Tillsynen över socialtjänsten

Socialstyrelsen har enligt 67 § socialtjänstlagen tillsynen över socialtjänsten i riket. Styrelsen skall också följa och vidareutveckla socialtjänsten bl.a. genom att bedriva en kvalificerad uppföljning, utvärdering och kunskapsförmedling.

Tillsynen över hälso- och sjukvården har nyligen förstärkts genom en ny lag (1996:786) om tillsyn över hälso- och sjukvården, som trätt i kraft den 1 januari 1997. Enligt 1 § har Socialstyrelsen tillsynen över hälso- och sjukvården och dess personal. Den direkta tillsynen utövas av Socialstyrelsens sex regionala tillsynsenheter.

Länsstyrelsen har enligt 68 § socialtjänstlagen det regionala tillsynsansvaret över hur kommunerna tillämpar socialtjänstlagen. Länsstyrelsen skall vidare informera och ge råd till allmänheten och biträda socialnämnderna med råd i deras verksamhet, främja samverkan på

socialtjänstens område mellan kommunerna och andra samhällsorgan samt i övrigt se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Riksdagen har med anledning av regeringens proposition Ändring i socialtjänstlagen beslutat (prop. 1996/97:124, bet.1996/97:SoU18, rskr. 1996/97:264) om vissa preciseringar av länsstyrelsens tillsynsansvar samt vidgade uppgifter när det gäller tillståndsgivning för vissa enskilt bedrivna verksamheter. Således införs ett tillstånd för yrkesmässigt bedrivna enskilda heldygnsverksamheter i form av hem för vård eller boende, för särskilda boendeformer för äldre och funktionshindrade samt för hem för viss annan heldygnsvård. Krav på tillstånd skall också gälla för enskilt bedrivna hem eller enskilda öppna verksamheter för vård under en begränsad del av dygnet. Länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas föreslås vara tillståndsgivande myndighet.

Tillståndspliktig verksamhet som regleras i socialtjänstlagen skall stå under länsstyrelsens tillsyn. Tillsynen skall omfatta också viss annan enskild verksamhet. Häri ingår både entreprenadverksamhet och sådan icke tillståndspliktig enskild verksamhet från vilken kommunen upphandlar enstaka tjänster för att fullgöra sina skyldigheter enligt socialtjänstlagen. Länsstyrelsens tillsyn omfattar också hem för vård eller boende enligt 23 § socialtjänstlagen.

Länsstyrelsen har även olika uppgifter som berör tillsyn och uppföljning av verksamheter inom alkoholområdet.

Behov av att se över formerna och organisationen av tillsynen över socialtjänsten har aktualiserats i olika sammanhang. I regeringens proposition om ändring i socialtjänstlagen uttalar regeringen att den regionala tillsynen över socialtjänsten behöver effektiviseras och bli mer slagkraftig.

Vidare har riksdagen beslutat (rskr. 1996/97:185) att ge regeringen tillkänna vad socialutskottet uttalat i sitt betänkande 1996/97:SoU13. Utskottet anser att tillsynen över äldreomsorgen bör förbättras. Tillsynen måste skärpas och inriktas på frågor om laglighet och rättssäkerhet. Tillsynen måste också inriktas på att säkra kvalitet och kompetens i vården och omsorgen, så att de äldres självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet säkras. Utskottet anser vidare att det är angeläget att skapa en tydligare organisation för tillsynen. Det får inte råda någon tvekan om vart den enskilde skall vända sig med sina synpunkter och klagomål. Informationen om möjligheten att klaga måste förbättras. Utskottet pekar också på hur uppdelningen mellan länsstyrelserna och Socialstyrelsens regionala tillsynsenheter medför svårigheter och en otydlighet vid tillsynen i gränsområdet mellan kommunal och landstingskommunal verksamhet. Enligt utskottet bör övervägas om tillsynen kan läggas på samma statliga myndighet för såväl socialtjänsten som

hälso- och sjukvården för att härigenom skapa en slagkraftigare organisation.

Frågan om tillsynen över socialtjänsten aktualiseras ytterligare av den markering som regeringen gör i propositionen om ändring i socialtjänstlagen. Bland de frågor som därmed kan komma att ställas i centrum är personalens kompetens, effekt och resultat av verksamheterna, bemötandet av klienter och allmänhet.

Mot bakgrund av vad som har redovisats skall en särskild utredare tillkallas.

Uppdraget

Utredaren skall göra en översyn av vissa frågor rörande socialtjänstlagen, socialtjänstens uppgifter och tillsynen över den. Grundläggande målsättningar och värderingar i socialtjänsten såsom principer om helhetssyn, ett förebyggande perspektiv samt att den enskildes resurser tas till vara skall ligga fast. Härvid skall individens delaktighet och egna ansvar beaktas.

Utredaren skall lämna förslag till de lagändringar och organisatoriska eller ekonomiska förändringar som bedöms påkallade inom följande områden:

- Utredaren skall analysera sambandet mellan socialbidraget och övriga trygghetssystem utifrån de olika övergripande förändringar som skett i samhället under 1990-talet, särskilt när det gäller förändringar i de statliga transfereringssystemen. Utredaren skall överväga hur systemen bättre skall kunna samverka i förhållande till varandra utan att arbetslinjen inom bidrags- och ersättningssystemen överges. Eventuella förslag skall rymmas inom ett oförändrat offentligt åtagande.
- Eventuella behov av att förändra principerna för socialtjänstens finansiering skall analyseras utifrån behovet av att få till stånd mer långsiktig stabilitet i resurserna på socialtjänstens alla omsorgsområden. Utredaren skall överväga hur en balans kan uppnås mellan den ambitionsnivå som socialtjänstlagen anger och kommunsektorns ekonomiska resurser. Utredaren skall därvid analysera om det är möjligt att genom förändringar i lagstiftning och annat centralt fastställt regelverk öka utrymmet för omprioriteringar rörande användningen av socialtjänstens resurser.
- Socialtjänstlagens struktur och konstruktion skall ses över och analyseras bl.a. avseende för och nackdelar med blandningen av rättigheter för den enskilde och bestämmelser om skyldigheter för kommunen, samt de olika möjligheterna att överklaga beslut. Utredaren

skall, med beaktande av aktuella internationella åtaganden från Sveriges sida, analysera för- och nackdelar för den enskilde respektive kommunen av en större tydlighet när det gäller avgränsningen mellan rättighets- och skyldighetslagstiftning. Utredaren skall även analysera de kommunalekonomiska effekterna av sina överväganden samt konsekvenser för det kommunala självstyret.

- Begreppet skälig levnadsnivå skall analyseras. Utredaren skall därvidlag bland annat analysera om det, med hänsyn till den enskildes rättssäkerhet, är möjligt att ge kommunerna utrymme för mer lokalt anpassade lösningar.
- Förslag skall lämnas till hur socialtjänstens verksamhet inom individ- och familjeomsorgen kan förändras så att den bättre överensstämmer med den avsedda funktionen att främst stödja enskilda med ett individuellt bistånd som är föranlett av tillfälliga sociala eller ekonomiska problem. Förslagen får inte medföra utökning av de sammantagna offentliga åtagandena. Innebär förslagen en ökning av de kommunala åtagandena skall förslag till finansiering lämnas i enlighet med de generella kommittédirektiven och överenskommelsen som har träffats mellan regeringen och de båda kommunförbunden.
- Förslag skall lämnas till hur tillsynen över socialtjänsten kan förbättras och effektiviseras. Härvid bör även förutsättningarna för en bättre samordning av tillsynen över socialtjänsten samt hälso- och sjukvården analyseras. Behov av ökade befogenheter för tillsynsmyndigheterna, motsvarande vad som gäller inom hälso- och sjukvården, bör också övervägas. Vilka konsekvenser som eventuella förslag medför för andra uppgifter som de olika tillsynsmyndigheterna har, t.ex. olika typer av tillståndsgivning, skall analyseras och redovisas.

Övrigt

Utredaren skall samråda med berörda myndigheter, organisationer, statliga kommittéer och utredare samt arbetsgrupper inom Regeringskansliet som utreder eller på annat sätt arbetar med frågor som anknyter till denna utredning.

Utredaren skall beakta regeringens direktiv till samtliga kommittéer och utredare att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23), att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124) samt att redovisa konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet (dir. 1996:49).

Redovisning av uppdraget

Utredaren skall redovisa uppdraget till regeringen senast den 31 mars 1999.

(Socialdepartementet)

Tilläggsdirektiv till Utredningen om översyn av vissa frågor rörande socialtjänstlagen och socialtjänstens uppgifter (S 1997:16)

Dir. 1998:70

Beslut vid regeringssammanträde den 3 september 1998.

Sammanfattning av uppdraget

Socialtjänstutredningen (S 1997:16) skall lämna förslag till hur den ekonomiska tryggheten för vissa äldre invandrare skall utformas. Utredningen skall ha slutfört sitt arbete senast den 31 maj 1999.

Bakgrund

I regeringens proposition (1997/98:113) Nationell handlingsplan för äldrepolitiken konstaterar regeringen att frågan om ekonomisk trygghet för vissa äldre invandrare behöver utredas.

Äldre pensionsregler

Vissa äldre invandrare är i dag hänvisade till socialtjänsten antingen på grund av de helt saknar pensionsförmåner eller att deras sammanlagda pensionsförmåner inte räcker till en godtagbar försörjning. Detta beror på att många personer som i dag invandrar till Sverige inte hunnit tjäna in tillräcklig pension i Sverige eller saknar pensionsrättigheter när de invandrar, antingen beroende på att landet de kommer ifrån saknar pensionssystem eller att de där tjänat in endast en liten eller ingen pensionsrätt. Äldre invandrare saknar, på grund av sin ålder, möjlighet att tjäna in rätt till svensk pension som räcker till en godtagbar försörjning. Detta problem uppstår dock inte om personen är ung vid tiden för invandringen till Sverige. Personen uppfyller då vid tiden för sin pensionering de krav som ställs för att få svensk pension. Kraven enligt huvudregeln är att man för att få reducerad folkpension skall ha arbetat i Sverige i 30 år alternativt varit bosatt 40 år i landet före 65 års ålder.

För invandrare som är födda före 1938 finns dock vissa övergångsregler. Dessutom finns det särregler för flyktingar, dvs. för skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd i Sverige med stöd av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529). Särreglerna innebär att flyktingar kan få tillgodoräkna sig bosättnings tid i hemlandet. Särreglerna gäller dock inte vid t.ex. anhöriginvandring eller för personer som fått uppehållstillstånd i Sverige på humanitära grunder. Detta har medfört en ökad belastning på socialbidragssystemet.

I vissa fall kan även försörjningsproblem uppstå för hushåll då äldre invandrare utan eller med små pensionsrättigheter kommit till Sverige och ingått äktenskap med en svensk medborgare.

Reformerade pensionsregler

Enligt regeringens proposition 1997/98:152 Garantipension m.m. (bet. 1997/98:SfU113, rskr. 1997/98:315) skall i det reformerade pensionsystemet en garantipension utgå till personer med mycket låg eller ingen inkomstgrundad pension. Det reformerade pensionssystemet gäller personer som är födda 1938 eller senare. För rätt till reducerad garantipension krävs 40 års försäkringstid. Vid kortare försäkringstid skall garantipensionen reduceras proportionellt. Som försäkringstid för garantipension skall bl.a. tillgodoräknas tid då en person har varit folkbokförd i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481). När det gäller flyktingar och andra skyddsbehövande som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige med stöd av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) skall som försäkringstid även tillgodoräknas viss del av bosättnings tid i tidigare hemland fr.o.m. det år då personen i fråga fyllt 25 år (dock inte tid som berättigar till pension från hemlandet). För många invandrare innebär detta att de får ingen eller reducerad garantipension eftersom regeln inte gäller för s.k. anhöriginvandring och inte heller för personer som fått uppehållstillstånd på humanitära grunder. Detta betyder att pensionen för dessa invandrare kan komma att utebli eller bli mycket låg. Regeringen anser att situationen är otillfredsställande och att det är viktigt att hitta en långsiktig lösning på detta problem.

Alternativa överväganden

Flera alternativa möjligheter har övervägts. Under beredningen av det reformerade pensionssystemet har Arbetsgruppen för genomförandet av reformeringen av ålderspensionssystemet, den s.k. Genomförande-

gruppen, i departementspromemorian Garantipension och samordningsfrågor m.m. (Ds 1997:66) beskrivit en modell för garantipension som skulle kunna vara en möjlig lösning på problemet med ekonomisk trygghet för vissa invandrare. Modellen, en s.k. tudelad garantipension, innebär att pensionen delas upp i en del som tillgodoser önskemålet att ge högre pension även till den som tjänat in förhållandevis låg inkomstgrundad pension, och i en del som tillgodoser kravet på att pensionärer bosatta i Sverige skall ha rätt till en viss minsta pension. Genomförandegruppen valde dock av beredningstekniska skäl att inte lämna förslag om detta. De ekonomiska effekterna av en tudelad garantipension är svåra att överblicka, särskilt ur ett internationellt perspektiv. Med hänsyn till osäkerheten i fråga om konsekvenserna av en sådan lösning anser regeringen att en sådan garantipension för närvarande inte bör införas. Regeringen anser att ekonomisk trygghet för äldre invandrare istället bör åstadkommas utanför ålderspensionssystemets ram.

I sammanhanget kan också nämnas att en särskild utredare har fått i uppdrag att lämna förslag till en övergångsvis garantipension för de ålderspensionärer som inte kommer att omfattas av regelsystemet för garantipension inom det reformerade ålderspensionssystemet (dir. 1997:149), dvs. personer födda 1937 eller tidigare. Uppdraget skall vara slutfört senast den 31 januari 1999.

Vidare har en särskild utredare (S 1997:25) fått i uppdrag att se över reglerna för bostadstillägg till pensionärer (BTP) samt hur det särskilda bostadstillägget till pensionärer (SBTP) skall moderniseras. BTP syftar till att göra det möjligt för pensionärer med ingen eller låg pension att ha en bostad av god kvalitet, utan att boendekostnaden minskar möjligheten att också i övrigt ha en tillfredsställande standard. SBTP betalas ut till pensionärer med hög boendekostnad och låg inkomst som annars inte skulle uppnå en skälig levnadsnivå. Uppdraget skall vara avslutat den 1 mars 1999.

En förutsättning för att få SBTP är att den enskilde också är berättigad till BTP. Detta innebär att de äldre invandrare som inte är berättigade till BTP enligt dagens regler inte heller skulle vara berättigade till SBTP. Det finns dock möjligheter att minska, men ej helt lösa problemet, för äldre invandrare genom förändringar i reglerna för SBTP. Socialtjänstutredningen bör därför belysa om förändringar inom SBTP är en lämplig lösning och i så fall hur en sådan lösning skall se ut. Det är viktigt att en sådan lösning sökes i samråd med utredningen Översyn av systemet för inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer m.m. (Dir. 1997:150).

Uppdraget

Socialtjänstutredningen (S 1997:16) skall lämna förslag till hur den ekonomiska tryggheten för vissa äldre invandrare skall utformas. Det förslag till stöd som lämnas skall vara förenat med krav på bosättning i Sverige. Vidare skall de ekonomiska konsekvenserna av förslaget analyseras och redovisas.

Redovisning av uppdraget

Genom det tillkommande uppdraget förlängs utredarens uppdrag så att en redovisning skall lämnas senast den 31 maj 1999.

(Socialdepartementet)

Jämförelse mellan den nuvarande socialtjänstlagen och lagen med föreslagna ändringar

I denna bilaga görs en sammanställning för att visa vad som händer med de nuvarande bestämmelserna i socialtjänstlagen efter förslaget till ändringar i lagen.

I vänsterspalten visas den nuvarande lydelsen och i den högra spalten framgår vilken beteckning bestämmelsen får efter föreslagna ändringar. Även andra förändringar i lagen anges i högra kolumnen. I de fall en bestämmelse enbart redigerats vad avser hänvisning till en annan bestämmelse i lagen anmärks inte detta särskilt i den högra kolumnen. Den nya bestämmelsens beteckning anges dock på samma sätt som för ej ändrade bestämmelser. I de fall bestämmelsen är oförändrad är spalten avseende föreslagen lydelse inte ifylld.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Inledande bestämmelser

Socialtjänstens mål

1 §¹

Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

¹ Senaste lydelse 1997:313.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och gruppers egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

När åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver.

Kommunens ansvar

2 §

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område.

3 §²

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.

Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

I fråga om den som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. finns särskilda bestämmelser i den lagen.

I 6 h och 72 a §§ finns föreskrifter om ansvar i vissa fall för annan kommun än den i vilken den enskilde vistas.

Ett nytt tredje stycke har införts med hänvisning till lagen om socialbidrag.

Tredje stycket blir fjärde stycket.

Fjärde stycket blir femte stycket.

² Senaste lydelse 1997:313.

4 §³

Kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.

Vad som i denna lag eller annan författning sägs om socialnämnd gäller i förekommande fall den eller de nämnder som utses enligt första stycket.

Kommunen får sluta avtal med någon annan om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

Kommunen får även träffa överenskommelse med landstinget, den allmänna försäkringskassan och länsarbetsnämnden om att, inom ramen för socialtjänstens uppgifter, samverka i syfte att uppnå en effektivare användning av tillgängliga resurser. Kommunen skall bidra till finansieringen av sådan verksamhet som bedrivs i samverkan.

Riksrevisionsverket får granska sådan verksamhet som bedrivits i samverkan med och delvis finansierats av försäkringskassan eller länsarbetsnämnden. Vid en sådan granskning har Riksrevisionsverket rätt att ta del av de uppgifter som behövs för

³ Senaste lydelse 1997:1305.

att granska verksamheten.

Socialtjänstens innehåll

Socialnämndens uppgifter

5 §⁴

Till socialnämndens uppgifter hör att

göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen,

medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen,

informera om socialtjänsten i kommunen,

genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden,

svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

Socialnämnden bör genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionshinder

Andra stycket upphör. Jämför med 14 §.

⁴ Senaste lydelse 1997:313.

Rätten till bistånd

6 §⁵

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt (annat bistånd) på de villkor som anges i 6 b–6 f §§.

Paragrafen har nytt innehåll. Jämför nuvarande 6 § med nya 14 §.

6 a §⁶

Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes resurser att leva ett självständigt liv.

Paragrafen upphör att gälla. Jämför med lagen om socialbidrag.

6 b §⁷

Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift,
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring, läkarvård, akut tandvård, glasögon samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 skall i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm

Paragrafen upphör att gälla. Jämför med lagen om socialbidrag.

⁵ Senaste lydelse 1997:313.

⁶ Senaste lydelse 1997:313.

⁷ Senaste lydelse 1997:313.

(riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar rörande olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, skall socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta.

6 c §⁸

Socialnämnden får begära att den som uppbär försörjningsstöd under viss tid skall delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd, och

1. inte har fyllt tjugofem år, eller

2. har fyllt tjugofem år men av särskilda skäl är i behov av kompetenshöjande insatser, eller

3. följer en utbildning med tillgång till finansiering i särskild ordning men under tid för studieuppehåll behöver försörjningsstöd.

Praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket skall syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten skall stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den skall

Paragrafen upphör att gälla.

Jämför med lagen om socialbidrag.

⁸ Senaste lydelse 1997:313.

utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden skall samråda med länsarbetsnämnden innan beslut fattas enligt första stycket.

6 d §⁹

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 6 c §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

Paragrafen upphör att gälla.
Jämför med lagen om socialbidrag.

6 e §¹⁰

Den som deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 6 c § skall därvid inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, skall han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 §§ och 7–14 §§, 4 kap. 1–4 §§ och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

Paragrafen upphör att gälla.
Jämför med lagen om socialbidrag.

⁹ Senaste lydelse 1997:313.

¹⁰ Senaste lydelse 1997:313.

6 f §¹¹

Med annat bistånd avses hjälp i hemmet samt särskilt boende för service och omvårdnad för äldre eller bostad med särskild service för funktionshindrade.

Paragrafen upphör att gälla.
Jämför med 14 §.

6 g §¹²

Socialnämnden får ge bistånd i annan form än eller utöver vad som följer av 6 b och 6 f §§, om det finns skäl för det.

Paragrafen upphör att gälla.

6 h §¹³

En person som önskar flytta till en annan kommun, men till följd av ålderdom, funktionshinder eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig där utan att inflyttningskommunen erbjuder behövliga insatser, får hos den kommunen ansöka om sådana insatser som avses i 6 f §. En sådan ansökan skall behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen.

Paragrafen har flyttats till 15 §.

Det förhållandet att sökandens behov är tillgodosedda i hemkommunen får inte beaktas vid prövning enligt första stycket.

På begäran av inflyttningskommunen är hemkommunen skyldig att bistå den förra kommunen med den utredning som kan behövas för bedömningen av ansökan.

¹¹ Senaste lydelse 1997:740.

¹² Senaste lydelse 1997:313.

¹³ Senaste lydelse 1997:740.

Allmänna riktlinjer för socialnämndens verksamhet

7 §

Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen skall bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden skall också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla.

Socialnämnden skall även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och ungdom, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden skall i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

Paragrafen har flyttats till 6 §.

7 a §¹⁴

Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet.

För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

För insatser inom omsorger om äldre människor eller människor med funktionshinder får regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer,

Paragrafen har flyttats till 7 §.

¹⁴ Senaste lydelse 1998:855.

meddela sådana föreskrifter som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

8 §

Socialnämnden skall i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt skall nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

8 a §¹⁵

Socialnämnden bör verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Paragrafen har flyttats till 12 §.

9 §¹⁶

Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

När en åtgärd rör ett barn skall barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

¹⁵ Senaste lydelse 1998:409.

¹⁶ Senaste lydelse 1997:313.

10 §¹⁷

Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamheter eller annan liknande social tjänst underlätta för den enskilde att bo hemma och att ha kontakt med andra.

Nämnden bör även i övrigt tillhandahålla sociala tjänster genom rådgivningsbyråer, socialcentraler och liknande, social jour eller annan därmed jämförlig verksamhet.

Nämnden kan utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj med uppgift att hjälpa den enskilde och hans närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.

Tredje stycket har flyttats till 13 §.

*Åtgärder mot missbruk*11 §¹⁸

Socialnämnden skall arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel.

Socialnämnden skall genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida

Paragrafen har flyttats till 16 §

¹⁷ Senaste lydelse 1998:855.

¹⁸ Senaste lydelse 1999:48.

kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälp-möjligheter som finns.

Socialnämnden skall aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden skall i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs.

Omsorger om barn och ungdom

Socialnämnden skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,

i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,

med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,

aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,

i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa

12 §¹⁹

Paragrafen har flyttats till 17 §.

¹⁹ Senaste lydelse 1999:48.

motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet, samt i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts.

12 a §²⁰

Kommunen skall sörja för

1. att föräldrar kan erbjudas samtal under sakkunnig ledning i syfte att nå enighet i frågor rörande vårdnad, boende och umgänge (samarbetssamtal) samt
2. att föräldrar får hjälp att träffa avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § andra stycket föräldrabalken.

Kommunen skall sörja för att familjerådgivning genom kommunens försorg eller annars genom lämplig rådgivare kan erbjudas dem som begär det.

Med familjerådgivning avses i denna lag en verksamhet som bedrivs av det allmänna eller yrkesmässigt av enskild och som består i samtal med syfte att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer.

Paragrafen har flyttats till 18 §.

13 §

har upphävts genom lag (1997:1229).

Nytt innehåll.
Jämför med nuvarande 10 § tredje stycket.

²⁰ Senaste lydelse 1998:323.

har upphävts genom lag (1997:1229).	14 §	Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 6 § .
har upphävts genom lag (1997:1229).	15 §	Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 6 h § .
har upphävts genom lag (1997:1229).	16 §	Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 11 § .
har upphävts genom lag (1997:1229).	17 §	Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 12 § .
har upphävts genom lag (1997:1229).	18 §	Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 12 a §.
har upphävts genom lag (1994:1571).	18 a §	

Omsorger om äldre människor

19 §²¹

Socialnämnden skall verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt och under trygga förhållanden och med respekt för deras självbestämmande och integritet.

20 §²²

Socialnämnden skall verka för att äldre människor får goda bostäder och ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet

²¹ Senaste lydelse 1997:313.

²² Senaste lydelse 1997:313.

och annan lättåtkomlig service.

Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor med behov av särskilt stöd.

20 a §²³

Socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.

Kommunen skall planera sina insatser för äldre. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

Paragrafen har flyttats till 21 §.

Omsorger om människor med funktionshinder

21 §²⁴

Socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden skall medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och att han får bo på ett sätt som är anpassat efter hans behov av särskilt stöd.

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för

Paragrafen har flyttats till 22 §.

²³ Senaste lydelse 1993:390.

²⁴ Senaste lydelse 1990:1403.

dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende.

21 a §²⁵

Socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden.

Kommunen skall planera sina insatser för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

Paragrafen har flyttats till 23 §.

Vård i familjehem och i hem för vård eller boende

22 §²⁶

/Upphör att gälla U:990701/

Socialnämnden skall sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende.

Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med

²⁵ Senaste lydelse 1994:1098.

²⁶ Senaste lydelse 1997:313.

²⁷ Senaste lydelse 1999:179.

hemmiljön.

Vid placering av barn bör i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Enligt 1 § skall dock barnets bästa alltid beaktas.

22 §²⁷ /Träder i kraft I:990701/

Socialnämnden skall sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende.

Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön.

Vid placering av barn skall i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Enligt 1 § skall dock barnets bästa alltid beaktas.

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem och hem för vård eller boende för enskilda och familjer som behöver vårdas och bo utanför det egna hemmet. Enligt 23 a § skall dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

Paragrafen har flyttats till 24 §.

23 §²⁸

Paragrafen har flyttats till 25 §.

²⁸ Senaste lydelse 1997:313.

23 a §²⁹

Behovet av sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall skall tillgodoses av staten. Statens institutionsstyrelse är central förvaltningsmyndighet för dessa hem. Styrelsen leder och har tillsyn över verksamheten vid hemmen.

Staten kan om det finns särskilda skäl för det genom avtal uppdra åt ett landsting eller en kommun att inrätta och driva hem som avses i första stycket.

För vård i ett sådant hem som avses i första stycket får avgift tas ut av den kommun som begärt placeringen.

Bestämmelserna i 24 § gäller även i fråga om vård i hem som avses i denna paragraf.

Paragrafen har flyttats till 26 §.

24 §

Vård i familjehem och hem för vård eller boende skall bedrivas i samråd med socialnämnden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om vård i sådana hem.

Paragrafen har flyttats till 27 §.

²⁹ Senaste lydelse 1993:1.

*Särskilda regler till skydd för underåriga*25 §³⁰Paragrafen har flyttats till
28 §.

En underårig får inte utan socialnämndens medgivande tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av hans föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om honom. Som ett medgivande anses socialnämndens beslut att bereda den underåriga vård i ett visst familjehem.

Socialnämnden får inte lämna medgivande enligt första stycket utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda.

Är det fråga om att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det, skall medgivandet inhämtas innan barnet lämnar det land där det har sitt hemvist. Medgivande får lämnas endast om den eller de som vill adoptera har tillfredsställande kunskaper om barn och deras behov och har blivit informerade om den planerade adoptionens innebörd. Medgivandet upphör att gälla, om inte barnet har tagits emot i hemmet inom två år från det medgivandet lämnades.

Den eller de som vill adoptera är skyldiga att anmäla till socialnämnden om deras omständigheter ändras mer väsentligt under den tid medgivandet gäller. Medgivandet skall åter-

³⁰ Senaste lydelse 1997:193.

kallas, om förutsättningarna för det inte längre föreligger. Återkallelse kan ske även när barnet har tagits emot av den eller de som vill adoptera, om en fortsatt vistelse hos dem inte är förenlig med barnets bästa.

När ett visst barn har föreslagits för adoption, skall socialnämnden skyndsamt och senast inom två veckor från det att den eller de som vill adoptera kommit in med en anmälan härom pröva om samtycke skall ges till att adoptionsförfarandet får fortsätta. Om det är fråga om ett adoptionsförfarande som omfattas av lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, skall därvid 3 § i den lagen tillämpas. Den tid inom vilken prövning enligt detta stycke skall ske får förlängas om synnerliga skäl föreligger.

26 §

Socialnämnden skall medverka till att de underåriga som avses i 25 § får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, verka för att de får lämplig utbildning och lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar sådana underåriga råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Paragrafen har flyttats till 29 §.

27 §³¹ Paragrafen har flyttats till 30 §.

När ett barns bästa kräver det, får socialnämnden förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att i hemmet ta emot andras underåriga barn.

Ett förbud enligt första stycket omfattar inte fall då det med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogat att ett barn tas emot i hemmet. Lag

28 §³² Paragrafen har flyttats till 31 §.

Vårdas en underårig med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, skall socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs.

29 §

har upphävts genom lag (1990:53). Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 26 §.

30 §³³ Paragrafen har flyttats till 32 §.

Ett medgivande enligt 25 § första stycket meddelas av socialnämnden i vårdnadshavarens hemkommun. Om nämndens prövning gäller ett hem i en annan kommun, skall nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut.

Ett medgivande enligt 25 § tredje stycket och ett samtycke enligt 25 § femte stycket meddelas av socialnämnden i den eller de sökandes hemkommun.

³¹ Senaste lydelse 1997:313.

³² Senaste lydelse 1990:53.

³³ Senaste lydelse 1997:313.

Den nämnd som har lämnat medgivande enligt 25 § fullgör skyldigheterna enligt 26 §. I de fall samtycke enligt 25 § femte stycket lämnats av socialnämnden i en annan kommun fullgör i stället den nämnden skyldigheterna enligt 26 §.

31 §³⁴

Enskilda personer eller sammanslutningar får inte bedriva verksamhet som syftar till att förmedla underåriga till hem som avses i 25 §.

Om rätt för auktoriserade sammanslutningar att i vissa fall förmedla barn från utlandet för adoption finns bestämmelser i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Paragrafen har flyttats till 33 §.

32 §³⁵

Bestämmelser om vård av unga i vissa fall finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Paragrafen har flyttats till 34 §.

Avgifter m.m.

33 §³⁶

Socialnämnden får, i andra fall än som avses i 33 a §, återkräva försörjningsstöd som den enskilde har erhållit enligt 6 b § endast om det har lämnats

1. som förskott på en förmån eller ersättning,

Paragrafen har flyttats till 35 §.

Första stycket har ändrat innehåll.

³⁴ Senaste lydelse 1997:193.

³⁵ Senaste lydelse 1990:53.

³⁶ Senaste lydelse 1997:313.

2. till den som är indragen i arbetskonflikt, eller

3. till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Har ekonomisk hjälp lämnats med stöd av 6 g §, får socialnämnden återkräva hjälpen, om den har getts under villkor om återbetalning.

Beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf skall vara skriftligt. Beslutet skall innehålla uppgift om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.

Andra stycket har upphört att gälla.

33 a §³⁷

Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 6 b eller 6 g § utgått obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket uppburit sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Paragrafen har flyttats till 36 §.

Första stycket har ändrat innehåll.

³⁷ Senaste lydelse 1997:313.

Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom beträffande underårig, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen bemyndigas meddela föreskrifter om den högsta ersättning som fås ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser än som angetts nu får kommunen ta ut skälig ersättning.

Om en underårig genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning delta i kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådant fall uppbära underhållsbidrag som avser den underårige.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte i fråga om tjänst för vilken avgift har bestämts enligt 35 §. Lag (1987:377).

34 §³⁸

Paragrafen har flyttats till 37 §.

För familjerådgivning, hemtjänst, verksamhet för barn och ungdom enligt 12 § som inte är stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär, sådant boende som

35 §³⁹

Paragrafen har flyttats till 38 §.

³⁸ Senaste lydelse 1987:377.

³⁹ Senaste lydelse 1998:855.

avses i 20 § andra stycket eller 21 § tredje stycket eller annan liknande social tjänst får kommunen ta ut skäliga avgifter enligt grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader.

Avgifter för hemtjänst får inte, tillsammans med avgifter som avses i 26 § tredje stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), uppgå till så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov, boendekostnad och andra normala levnadskostnader. När avgifterna fastställs skall kommunen försäkra sig om att omsorgstagarens make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

36 §⁴⁰

Vill socialnämnden föra talan om ersättning som en enskild inte betalar godvilligt för ekonomisk hjälp som avses i 33 eller 33 a § eller för kostnad som kommunen har haft enligt 34 § första eller andra stycket, skall talan väckas hos länsrätten inom tre år från det kommunens kostnad uppkom. Talan väcks vid den länsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt.

Talan om ersättning får inte bifallas, om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna

Paragrafen har flyttats till 39 §.

⁴⁰ Senaste lydelse 1997:1091.

kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.

37 §⁴¹

Socialnämnden får helt eller delvis efterge den ersättnings-skyldighet som avses i 33 och 33 a §§ samt 34 § första och andra styckena.

Paragrafen har flyttats till 40 §.

Nämndorganisationen

Socialnämnden

38 §⁴²

För en socialnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

Paragrafen har flyttats till 41 §.

39 §⁴³

Socialnämnden skall själv eller genom ombud föra kommunens talan i mål och ärenden som enligt denna lag eller annan författning ankommer på socialnämnden.

Paragrafen har flyttats till 42 §.

40 §

Socialnämnden skall hos fullmäktige, kommunstyrelsen och övriga nämnder och hos andra myndigheter göra de framställningar som nämnden finner påkallade.

Paragrafen har flyttats till 43 §.

Socialnämnden får inhämta yttranden och upplysningar från

⁴¹ Senaste lydelse 1997:313.

⁴² Senaste lydelse 1991:1667.

⁴³ Senaste lydelse 1991:1667.

kommunstyrelsen och övriga nämnder och från beredningar och tjänstemän i den egna kommunen, när det behövs för nämndens verksamhet.

	41 §	
41 § har upphävts genom lag (1997:313).		Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 38 §.
	42 §	
har upphävts genom lag (1997:313).		Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 39 §.
	43 §	
har upphävts genom lag (1997:313).		Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 40 §.
	44 §	
har upphävts genom lag (1997:313).		Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 47 §.
	45 §	
har upphävts genom lag (1997:313).gen till kommunstyrelsen.		Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 48 §.
	46 §	
har upphävts genom lag (1997:313).		Nytt innehåll. Jämför med nuvarande 49 §.

Delegation

	47 § ⁴⁴	
Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som ankommer på nämnden enligt		Paragrafen har flyttats till 44 §.

⁴⁴ Senaste lydelse 1997:313.

25 § första–fjärde styckena och 28 § denna lag, 4 och 6 §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27 och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 25 § femte stycket om samtycke vägras och beslut enligt 36 § om att föra talan om återkrav enligt 33 a §.

48 §⁴⁵

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får när det gäller föräldrabalken avse endast uppgifter som anges i följande lagrum

1 kap. 4 § föräldrabalken,

2 kap. 1, 4-6, 8 och 9 §§ föräldrabalken, dock inte befogenhet enligt 9 § att besluta att inte påbörja utredning eller att lägga ned en påbörjad utredning,

3 kap. 5, 6 och 8 §§ föräldrabalken,

6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § andra stycket föräldrabalken,

6 kap. 19 § föräldrabalken beträffande beslut att utse utredare i mål och ärenden om vårdnad, boende eller umgänge,

7 kap. 7 § föräldrabalken beträffande godkännande av avtal om att underhållsbidrag skall betalas för längre perioder än tre månader,

Paragrafen har flyttats till 45 §.

⁴⁵ Senaste lydelse 1998:323.

11 kap. 16 § andra stycket föräldrabalken.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får inte heller omfatta befogenhet att meddela beslut i frågor som avses i 27 § denna lag eller att fullgöra vad som ankommer på nämnden enligt 5 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag eller 17 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

49 §⁴⁶

Om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns bestämmelser i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Paragrafen har flyttats till 46 §.

Handläggning av ärenden m.m.

50 §⁴⁷

Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Paragrafen har flyttats till 47 §.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande skall tillvaratas på ett betryggande sätt.

⁴⁶ Senaste lydelse 1990:53.

⁴⁷ Senaste lydelse 1997:313.

50 a §⁴⁸

Vid en utredning om socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen skall bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Den skall inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Utredning enligt första stycket skall bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Finns det särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid.

Den som berörs av en sådan utredning som anges i första stycket skall underrättas om att en utredning inleds.

Paragrafen har flyttats till 48 §.

50 b §⁴⁹

Socialnämnden är skyldig att slutföra en utredning enligt 50 a § och fatta beslut i ärendet även om den underårige byter vistelsekommun. Detsamma gäller om en utredning inletts enligt 50 § och ärendet avser vård av missbrukare.

Första stycket gäller inte om den nya vistelsekommunen samtycker till att ta över utredningen av ärendet.

Paragrafen har flyttats till 49 §.

⁴⁸ Senaste lydelse 1997:313.

⁴⁹ Senaste lydelse 1997:313.

51 §⁵⁰ Paragrafen har flyttats till 50 §.

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att den som är obehörig inte får tillgång till dem.

52 §⁵¹ Paragrafen har flyttats till 51 §.

Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

53 §⁵² Paragrafen har flyttats till 52 §.

Socialnämnden skall tillämpa bestämmelserna i 13 § förvaltningslagen (1986:223) om remiss i alla ärenden.

54 §⁵³ Paragrafen har flyttats till 53 §.

I ärenden hos socialnämnden som avser myndighetsutövning mot någon enskild skall nämnden tillämpa följande bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223):

⁵⁰ Senaste lydelse 1997:313.

⁵¹ Senaste lydelse 1997:313.

⁵² Senaste lydelse 1986:1186.

⁵³ Senaste lydelse 1997:1229.

14 § första stycket om en parts rätt att meddela sig muntligen,

16 och 17 §§ om en parts rätt att få del av uppgifter,

20 § om motivering av beslut,

26 § om rättelse av skrivfel och liknande.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ förvaltningslagen gäller dock inte uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om ett sådant boende som avses i 20 § andra stycket eller 21 § tredje stycket eller om någon annan liknande social tjänst.

Vad som sägs i första stycket gäller också när det är fråga om en ansökan eller ett yttrande till en annan myndighet i ett mål eller ärende som rör myndighetsutövning mot enskild hos denna.

55 §⁵⁴

Den som enligt vad som sägs i 54 § skall ges tillfälle att yttra sig enligt 17 § förvaltningslagen (1986:223) har rätt att få företräde inför nämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Den som ges tillfälle att yttra sig skall underrättas om sin rätt att få företräde inför nämnden.

Paragrafen har flyttats till 54 §.

⁵⁴ Senaste lydelse 1986:1186.

56 §

Barn som har fyllt 15 år har rätt att själva föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

Barn som är yngre bör höras, om det kan vara till nytta för utredningen och barnet inte kan antas ta skada av det.

Paragrafen har flyttats till 55 §.

57 §⁵⁵

Socialnämnden har rätt att av de allmänna försäkringskassorna eller erkända arbetslöshetskassorna få uppgifter om ekonomisk hjälp som har lämnats till enskilda, som har ärenden hos nämnden. Socialnämnden har vidare rätt att få uppgifter som lämnats till kommunen i ärenden om ekonomisk hjälp enligt lagen (1992:1068) om introduktionserättning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

Paragrafen har flyttats till 56 §.

58 §

I mål och ärenden enligt denna lag som avser myndighetsutövning mot enskild får delgivning inte ske med tillämpning av 12 eller 15 § delgivningslagen (1970:428).

Paragrafen har flyttats till 57 §.

Register m.m.

59 §

I sådana personregister hos socialnämnden som utgör sammanställningar av uppgifter får inte tas in uppgifter om ömtåliga personliga förhållanden.

Paragrafen har flyttats till 58 §.

⁵⁵ Senaste lydelse 1992:1071.

Detta hindrar inte att det i ett personregister tas in uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten och som innebär myndighetsutövning och den bestämmelse på vilken ett beslut om en sådan åtgärd grundas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om registren.

60 §⁵⁶

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt som tillhör socialnämndens personregister skall gallras fem år efter det sista anteckningen gjordes i akten. Gallring skall dock inte ske så länge uppgifter om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i personregister som avses i 59 § första stycket skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgiften avser har upphört.

Gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Paragrafen har flyttats till 59 §.

61 §⁵⁷

I fråga om automatiserad och viss manuell behandling av personuppgifter finns bestämmelser i personuppgiftslagen (1998:204).

Paragrafen har flyttats till 60 §.

⁵⁶ Senaste lydelse 1990:789.

⁵⁷ Senaste lydelse 1998:719.

62 §⁵⁸ Paragrafen har flyttats till 61 §.

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 60 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap,
2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,
3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att en underårig har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett annat enskilt hem som inte tillhör någon av hans föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om honom.

Handlingar skall vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 60 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

63 §⁵⁹ Paragrafen har flyttats till 62 §.

Socialnämnden skall, enligt vad regeringen närmare föreskriver, ur personregister lämna ut uppgifter till Socialstyrelsen för angelägna statistiska ändamål.

64 § Paragrafen har flyttats till 63 §.

Socialnämnden skall lämna ut uppgifter ur personregister till statliga myndigheter, när detta

⁵⁸ Senaste lydelse 1990:789.

⁵⁹ Senaste lydelse 1995:608.

begärs för forskningsändamål och det kan ske utan risk för att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

65 §⁶⁰

Socialnämnden skall på begäran av en annan myndighet till denna lämna uppgifter om utgiven ekonomisk hjälp, om syftet är att undvika felaktiga utbetalningar från det allmänna eller en felaktig taxering.

Om kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av flera nämnder skall varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, till de övriga lämna

1. uppgift om att en person är aktuell i ett ärende inom socialtjänsten, och

2. de uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser inom särskilda boendeformer i kommunen.

Uppgiftsskyldigheten enligt andra stycket gäller inte uppgift som omfattas av sekretess enligt 7 kap. 4 § andra stycket sekretesslagen (1980:100).

Paragrafen har flyttats till 64 §.

65 a §⁶¹

Har någon som påföljd för brott överlämnats till vård inom socialtjänsten, skall socialnämnden underrätta åklagarmyndigheten, om vården eller de andra åtgärder som redovisats i vårdplanen inte kommer till stånd.

Paragrafen har flyttats till 65 §.

⁶⁰ Senaste lydelse 1997:1229.

⁶¹ Senaste lydelse 1998:615.

Detsamma gäller om den som överlämnats till vård inom socialtjänsten bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av 31 kap. 1 § tredje stycket 2 brottsbalken.

65 b §⁶²

Om socialnämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller att ändringar sker i missbruksmönster av kända medel, skall nämnden utan dröjsmål anmäla detta till Folkhälsoinstitutet.

Paragrafen har flyttats till 66 §.

66 §⁶³

Av 1 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Detsamma gäller enligt 14 kap. 2 § femte stycket samma lag beträffande vissa brott som riktar sig mot underåriga. Av samma stycke följer också att sekretess inte hindrar att uppgift, som angår misstanke om brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, lämnas till en åklagarmyndighet, polismyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet.

Paragrafen har flyttats till 67 §.

Från socialtjänsten skall utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgift om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller

⁶² Senaste lydelse 1999:48.

⁶³ Senaste lydelse 1991:526.

boende, om uppgiften för särskilt fall begärs av en domstol, åklagarmyndighet, polismyndighet, kronofogdemyndighet eller skattemyndighet,

2. uppgift om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om avskiljande av denne från högskoleutbildning.

Tillsyn över socialtjänsten

Socialstyrelsen har tillsyn över socialtjänsten i riket. Styrelsen skall följa och vidareutveckla socialtjänsten. Till ledning för tillämpningen av denna lag utfärdar socialstyrelsen allmänna råd.

67 §

Paragrafen har flyttat till 75 §.

Första stycket har ändrat innehåll. Ett nytt andra stycke har införts.

Länsstyrelsen skall inom länet följa socialnämndernas tillämpning av denna lag,

informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör socialtjänsten,

biträda socialnämnderna med råd i deras verksamhet,

främja samverkan på socialtjänstens område mellan kommunerna och andra samhällsorgan,

även i övrigt se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

68 §⁶⁴

Paragrafen har flyttats till 76 §.

Första stycket har ändrat innehåll. Ett nytt andra stycke har införts.

⁶⁴ Senaste lydelse 1997:313.

Föreskrifter om enskild verksamhet m.m.69 §⁶⁵

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av

1. hem för vård eller boende,
2. särskilda boendeformer motsvarande sådana som avses i 20 § andra stycket eller 21 § tredje stycket,
3. hem för viss annan heldygnsvård,
4. hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet.

Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas.

Tillstånd behövs inte för sådan verksamhet som kommunen genom avtal enligt 4 § tredje stycket har överlämnat till en enskild att utföra.

Paragrafen har flyttats till 68 §.

69 a §⁶⁶

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 69 § får beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Tillstånd får förenas med villkor av betydelse för kvalitet och säkerhet i verksamheten.

Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, skall nytt tillstånd sökas.

Paragrafen har flyttats till 69 §.

⁶⁵ Senaste lydelse 1997:313.

⁶⁶ Senaste lydelse 1997:313.

69 b §⁶⁷

Länsstyrelsen har tillsyn över
1. annat hem för vård eller boende än sådant som avses i 23 a §,

2. verksamhet för vilken det krävs tillstånd enligt 69 § första stycket 2–4,

3. verksamhet som kommunen genom avtal enligt 4 § tredje stycket har överlämnat till en enskild att utföra,

4. annan enskild verksamhet än sådan som omfattas av 1–3 från vilken kommunen upphandlar tjänster för att fullgöra skyldigheter enligt denna lag.

Länsstyrelsen har rätt att inspektera sådan verksamhet och får inhämta de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Paragrafen har upphört att gälla.

69 c §⁶⁸

Verksamhet för vilken tillstånd krävs enligt 69 § första stycket står under löpande tillsyn av socialnämnden i den kommun där verksamheten är belägen. Nämnden har rätt att inspektera verksamheten och får inhämta de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Om socialnämnden får kännedom om missförhållanden i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn, skall socialnämnden underrätta länsstyrelsen om det.

Paragrafen har flyttats till 70 §.

⁶⁷ Senaste lydelse 1997:313.

⁶⁸ Senaste lydelse 1997:313.

70 §⁶⁹

Om det föreligger något missförhållande i sådan verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt 69 b §, skall länsstyrelsen förelägga den som ansvarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Om missförhållandet är allvarligt och länsstyrelsens föreläggande inte efterkoms, får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

Paragrafen har nytt innehåll.
Jämför nuvarande 70 § med
78 §.

70 a §⁷⁰

Bestämmelserna i 51 och 52 §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt 69 b §. Dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten.

Paragrafen har flyttats till
71 §.

70 b §⁷¹

En handling i en personakt i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt 69 b § skall, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 71 a §.

Frågor om utlämnande enligt första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut,

Paragrafen har flyttats till
72 §.

⁶⁹ Senaste lydelse 1997:313.

⁷⁰ Senaste lydelse 1997:313.

⁷¹ Senaste lydelse 1997:313.

skall han genast med eget yttrande överlämna frågan till länsstyrelsen för prövning.

70 c §⁷²

Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt 69 b § skall tas om hand

1. om verksamheten upphör,
2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller

3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt skall återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som har tagits om hand enligt första stycket skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakterna skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för

Paragrafen har flyttats till 73 §.

⁷² Senaste lydelse 1997:313.

särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Övriga bestämmelser

Anmälan om misshandel m.m. mot underåriga

71 §⁷³

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast till socialnämnden anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller i stället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden

Paragrafen har flyttats till 80 §.

⁷³ Senaste lydelse 1997:313.

om de i sin verksamhet får kännedom om att en underårig utnyttjas sexuellt eller misshandlas i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av en underårigs behov av skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 3 § lagen (1993:335) om Barnombudsman.

Anmälan om missförhållanden i omsorger om äldre eller funktionshindrade

71 a §⁷⁴

Var och en som är verksam inom omsorger om äldre människor eller människor med funktionshinder skall vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande i omsorgerna om någon enskild skall genast anmäla detta till socialnämnden. Om inte missförhållandet utan dröjsmål avhjälps, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten.

Första stycket gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten.

Paragrafen har flyttats till 81 §.

⁷⁴ Senaste lydelse 1998:855.

Den ansvarige har att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Tystnadsplikt

71 b §⁷⁵

Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt denna lag får inte obehörigen röja vad han därvid har erfarit om enskildas personliga förhållanden.

Paragrafen har flyttats till 82 §.

71 c §⁷⁶

Den som är eller har varit verksam inom enskild familjerådgivning får inte obehörigen röja en uppgift som en enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Paragrafen har flyttats till 83 §.

Överflyttning av ärende

72 §

Ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd beträffande en enskild person kan flyttas över till en annan socialnämnd, om denna nämnd samtycker till det.

Paragrafen har flyttats till 84 §.

⁷⁵ Senaste lydelse 1993:390.

⁷⁶ Senaste lydelse 1996:140.

72 a §⁷⁷

Om någon efter beslut av en socialnämnd vistas i en annan kommun i familjehem, hem för vård eller boende eller sådan boendeform eller bostad som avses i 20 § andra stycket, 21 § tredje stycket och 69 § första stycket 2, har den kommun som beslutat om vistelsen ansvaret för det bistånd enligt 6 § samt det individuellt behovsprövade stöd och de individuellt behovsprövade sociala tjänster enligt 10–12 §§ som den enskilde kan behöva. Placeringskommunens ansvar upphör om ärendet överflyttas enligt 72 §.

Den kommun där den enskilde är folkbokförd har samma ansvar som en placeringskommun enligt första stycket för bistånd, stöd och sociala tjänster

1. under kriminalvård i anstalt,

2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,

3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.

Paragrafen har flyttats till 85 §.

72 b §⁷⁸

Om vårdnaden av en underårig överflyttats till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som den underårige tidigare varit familjehemsplacerad hos, får kommunen fortsätta att betala

Paragrafen har flyttats till 86 §.

⁷⁷ Senaste lydelse 1997:1229.

⁷⁸ Senaste lydelse 1997:313.

dessa vårdnadshavare skälig ersättning.

Överklagande av beslut

Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

försörjningsstöd enligt 6 b §, vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 6 d §,

annat bistånd enligt 6 f §, ansökan enligt 6 h §, medgivande, återkallelse av medgivande eller om samtycke enligt 25 §, eller

förbud eller begränsning enligt 27 §.

Beslut i fråga om bistånd till annan får inte överklagas enligt första stycket.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. En länsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut skall verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

73 §⁷⁹

Paragrafen har flyttats till 87 §.

Första stycket har ändrat innehåll.

Länsstyrelsens beslut i ärenden om tillstånd enligt 69 §, om föreläggande eller förbud enligt 70 § och om omhändertagande av personakt enligt 70 c § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I fråga om

74 §⁸⁰

Paragrafen har flyttats till 88 §.

Paragrafen har ändrat innehåll.

⁷⁹ Senaste lydelse 1998:384.

⁸⁰ Senaste lydelse 1998:384.

överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 70 b § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Länsstyrelsens beslut om föreläggande eller förbud enligt 70 § och om omhändertagande av personakt enligt 70 c § samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart. Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt.

74 a §⁸¹

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut enligt denna lag.

Paragrafen har flyttats till 89 §.

Böter m.m.

75 §⁸²

Till böter döms den som
1. åsidosätter bestämmelserna i 25 § eller 31 § första stycket, om inte gärningen i sistnämnda fall är belagd med straff i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling,

2. överträder förbud eller begränsning som har meddelats med stöd av 27 §,

3. utan tillstånd driver sådan verksamhet som avses i 69 §,

4. i strid mot ett förbud som har meddelats enligt 70 § fortsätter verksamheten.

Paragrafen har flyttats till 90 §.

⁸¹ Senaste lydelse 1998:384.

⁸² Senaste lydelse 1997:313.

Allmänt åtal får väckas endast efter medgivande av socialnämnden, länsstyrelsen eller Socialstyrelsen.

76 §⁸³

I den mån huvudmannen för ett hem för vård eller boende, som drivs av landsting eller kommun, beslutar det, får de som bereds vård där inte inneha alkohol eller andra berusningsmedel. Detsamma gäller i fråga om injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen.

Om sådan egendom påträffas hos en intagen eller någon annanstans inom hemmet utan att det finns känd ägare till den, får den omhändertas. Den som förstår hemmet skall låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Belopp som erhålls vid försäljning tillfaller staten.

Paragrafen har flyttats till 91 §.

Kommuner utanför landsting

77 §⁸⁴

Vad som sägs i denna lag om landsting skall tillämpas också på en kommun som inte tillhör någon landsting.

Paragrafen har flyttats till 92 §.

⁸³ Senaste lydelse 1991:1667.

⁸⁴ Senaste lydelse 1991:1667.

Socialtjänsten i krig m.m.

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter om socialtjänsten enligt denna lag, om riket kommer i krig eller krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i.

78 §⁸⁵

Paragrafen har flyttats till 93 §.

Övergångsbestämmelser

⁸⁵ Senaste lydelse 1987:380.

Socialtjänstens kostnader på regional nivå i kommungrupper.

Kostnaderna, i kronor per invånare, redovisas i denna bilaga för kommungrupper i form av diagram¹ som Statskontoret har arbetat fram. Det finns nio kommungrupper². Den första, storstäder, särredovisas eftersom antalet kommuner bara är tre, Stockholm, Göteborg och Malmö, vilket försvårar analysen. Vid sidan om att kartlägga socialtjänstkostnaderna för varje enskild kommungrupp är syftet med den här bilagan att kostnaderna för varje enskild kommungrupp ska kunna jämföras med kostnaderna för övriga kommungrupper. Därför är storleken och skalorna desamma för de nio kommungruppdigrammen.

Hur diagrammen ska utläsas

Den heldragna linjen i diagrammen visar den genomsnittliga kostnadsförändringen för varje respektive kommungrupp. Kostnadsförändringen kan delas upp i två komponenter, dels lutningen på den heldragna linjen dels interceptet.

Med intercept menas den punkt där den heldragna linjen skär Y-axeln. Om den heldragna linjen börjar i punkten (0 kr/inv 1990, 0 kr/inv 1997) innebär det att den relativa kostnadsförändringen är lika stor för en genomsnittlig lågkostnadskommun 1990 som en genomsnittlig högkostnadskommun 1990. Om den heldragna linjen börjar i en punkt på y-axeln med en *positiv* kostnad innebär det en relativt större

¹ Den heldragna linjen i diagrammen visar *inte* sambandet mellan oberoende och beroende variabler då sådana variabler inte existerar i framställningen.

Diagrammen är i stället en plot av kostnader i två tidpunkter (1990 och 1997) där linjen anger den genomsnittliga kostnadsförändringen för varje respektive kommungrupp mellan 1990 och 1997.

² Svenska Kommunförbundets kommungrupper (1998) – storstäder, förorter, större städer, medelstora städer, industrikommuner, landsbygdskommuner, glesbygdskommuner, övriga större kommuner samt övriga mindre kommuner.

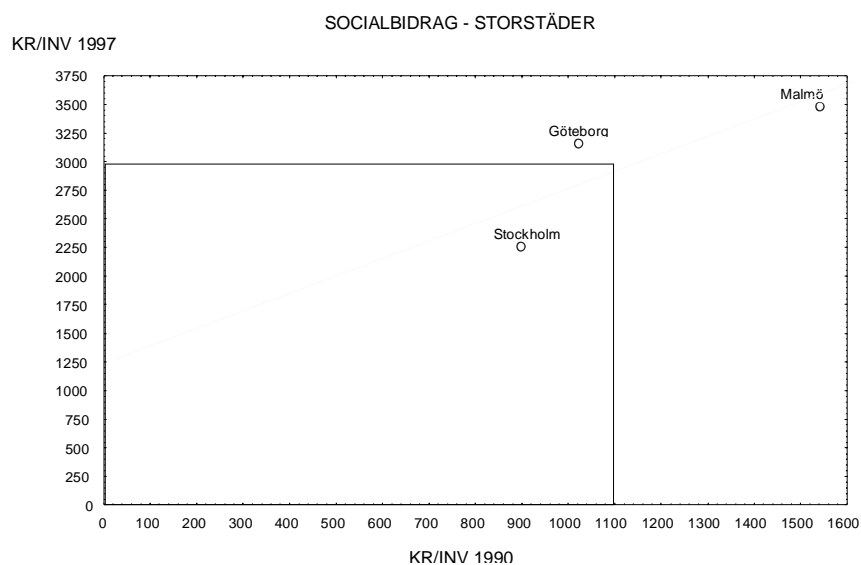
kostnadsökning för en genomsnittlig lågkostnadskommun 1990 än en genomsnittlig högkostnadskommun 1990.

För en given kommungrupp går det att sluta sig till att kommuner som ligger över (=norr eller nordväst) den heldragna linjen har haft en större relativ kostnadsökning än den genomsnittliga kommunen i kommungruppen. Kommuner som ligger under (=söder eller sydost) den heldragna linjen har haft en måttligare kostnadsökning (eller t.o.m. minskning) än den genomsnittliga kommunen i kommungruppen.

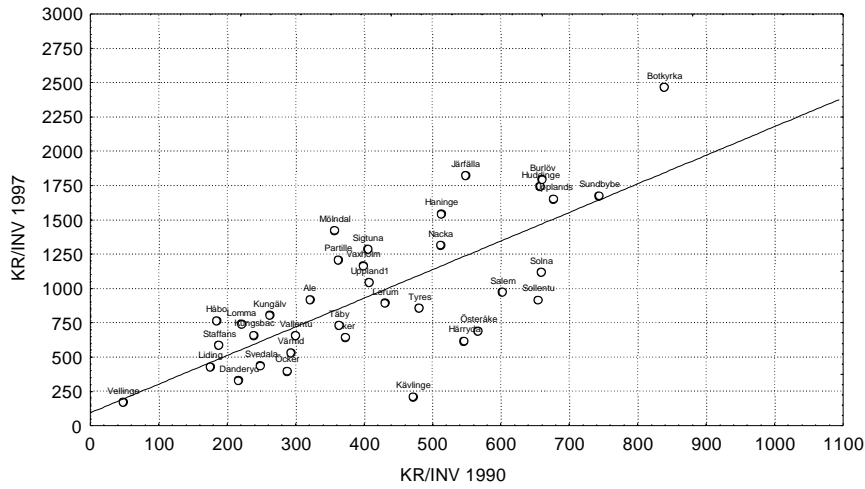
Totala socialbidrag

Hur socialbidragskostnaderna fördelar sig över kommungrupperna visas i diagram B.1. Observera att den inre rektangeln i diagrammet för storstäderna överensstämmer i skala och storlek med nedanstående diagram för de övriga åtta kommungrupperna. Den heldragna linjen är borttagen i diagrammet för storstäder av det skälet att antalet kommuner är för få för att linjen ska kunna representera en genomsnittlig storstadskommun.

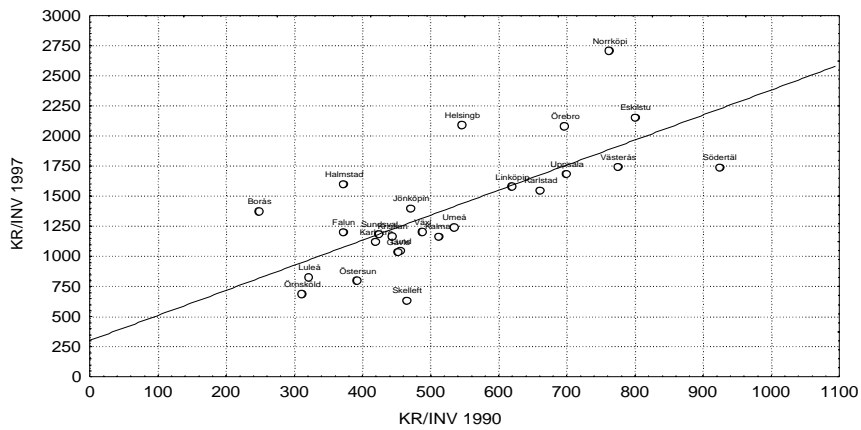
Diagram B.1 Socialbidragskostnader för kommungrupper i kr/inv



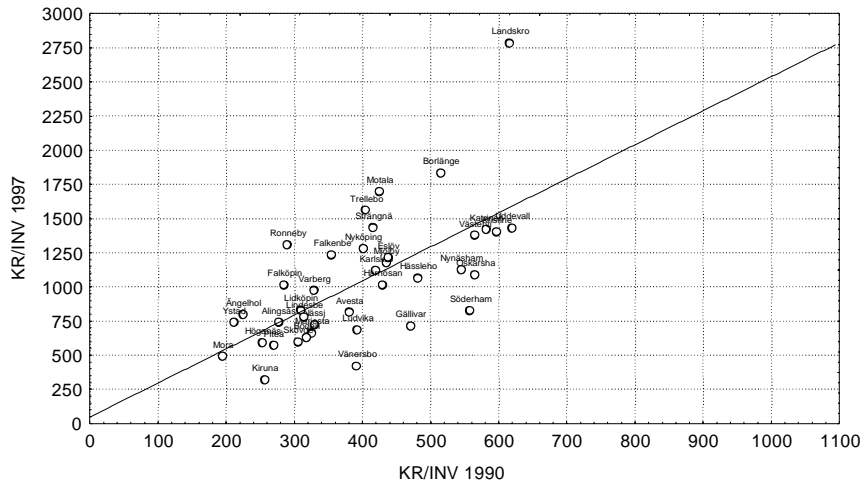
SOCIALBIDRAG - FÖRORTSKOMMUNER



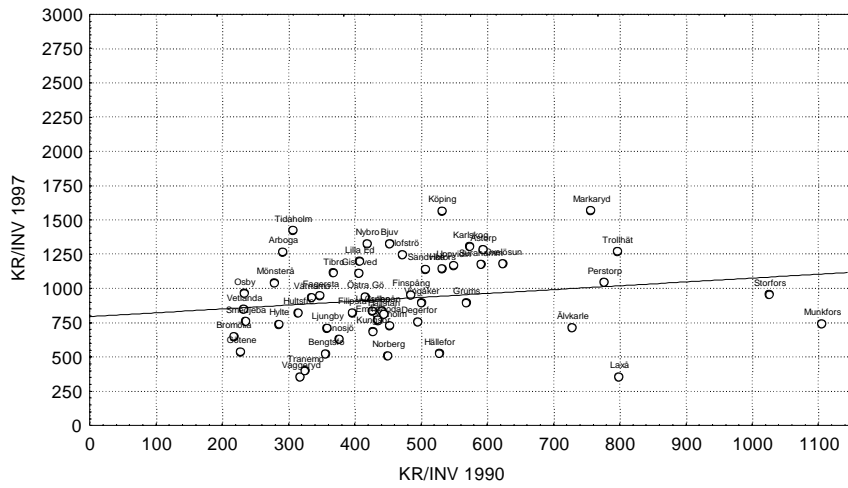
SOCIALBIDRAG - STÖRRE STÄDER



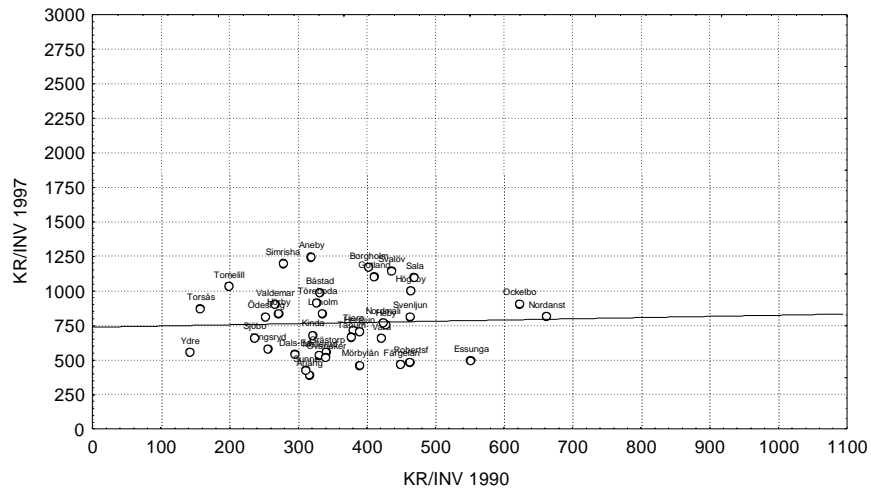
SOCIALBIDRAG - MEDELSTORA STÄDER



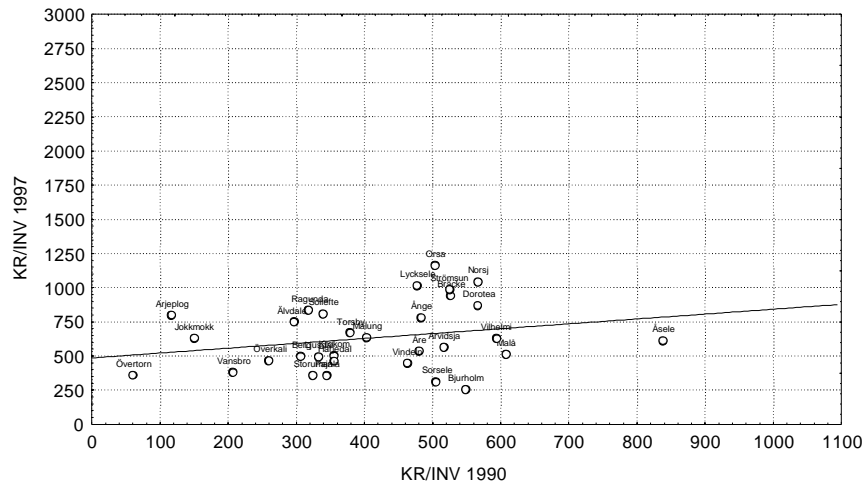
SOCIALBIDRAG - INDUSTRIKOMMUNER



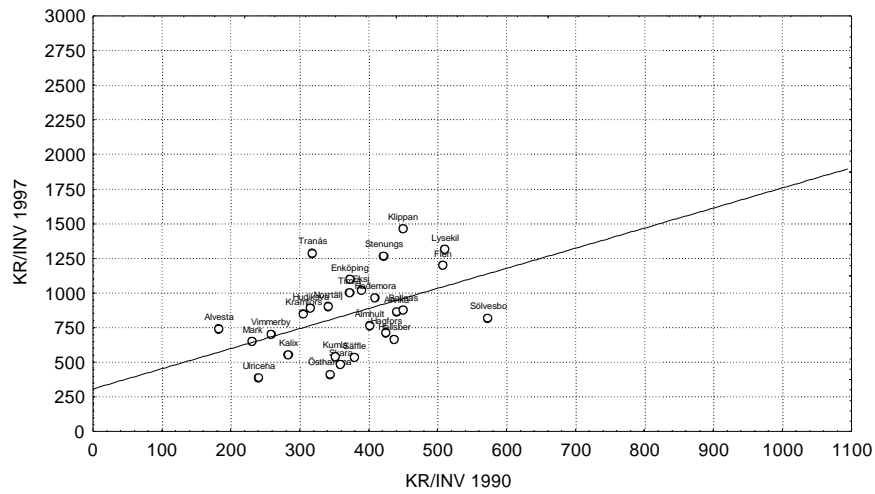
SOCIALBIDRAG - LANDSBYGDSKOMMUNER



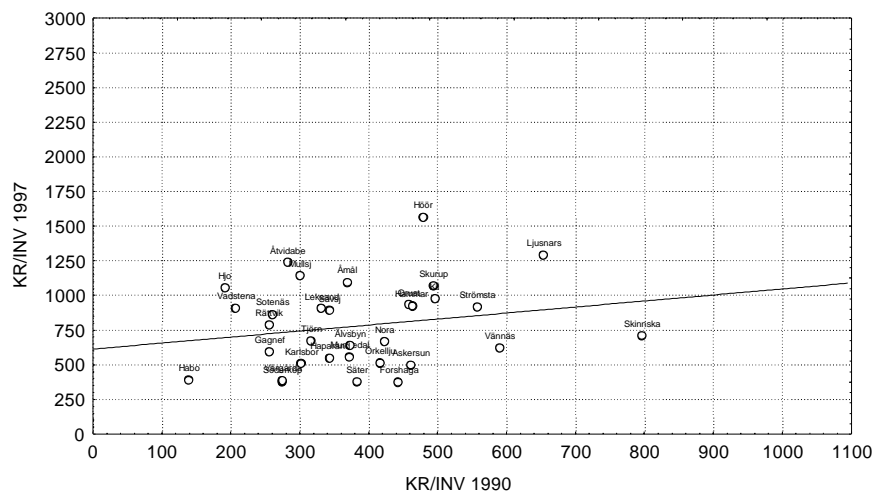
SOCIALBIDRAG - GLESBYGDSKOMMUNER



SOCIALBIDRAG - ÖVRIGA STÖRRE KOMMUNER



SOCIALBIDRAG - ÖVRIGA MINDRE KOMMUNER



Källa: Statskontoret. Socialstyrelsen.

Av samtliga kommuner har Malmö den i särklass högsta kostnaden för socialbidrag per invånare såväl 1990 som 1997. Intressant är att Botkyrka är den kommun som ligger närmast Stockholm vad avser socialbidragskostnader per invånare såväl 1990 som 1997.

Förortskommunerna och de större städerna är heterogena kommungrupper i den meningen att spridningen i kostnader är stor inom grupperna såväl 1990 som 1997. Däremot uppvisar dessa två kommungrupper en kostnadsökning mellan 1990 och 1997 som är jämnt fördelad mellan låg- och högkostnadskommuner 1990. Detsamma gäller för medelstora städer.

Vad gäller industrikommuner, glesbygdskommuner, landsbygdskommuner och övriga mindre kommuner har de kommuner med relativt låga kostnader 1990 ökat kostnaderna relativt mer än motsvarande högkostnadskommuner 1990.

Individ- och familjeomsorg (IFO)³

Den totala individ- och familjeomsorgen (IFO) innefattar socialbidrag inklusive socialbidrag till flyktingar, placering av unga och vuxna, missbrukarvård samt kostnader för mottagande av flyktingar.

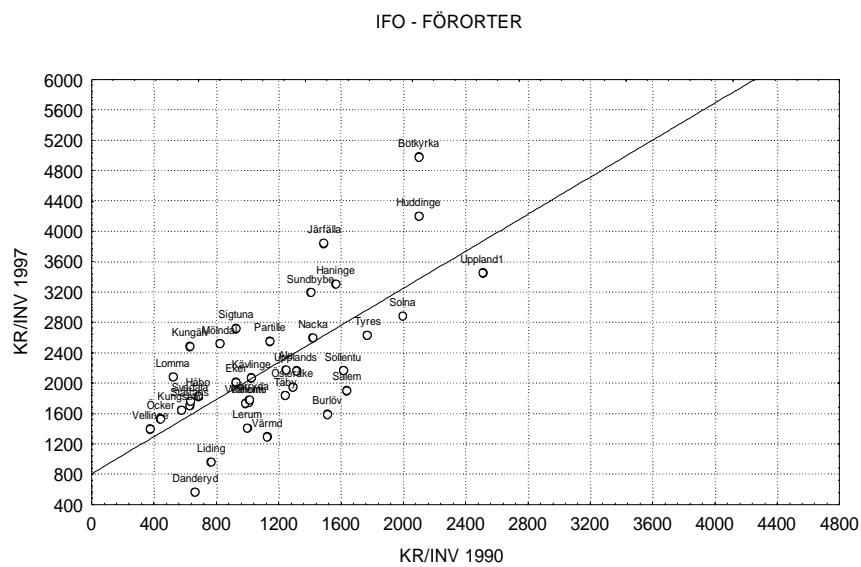
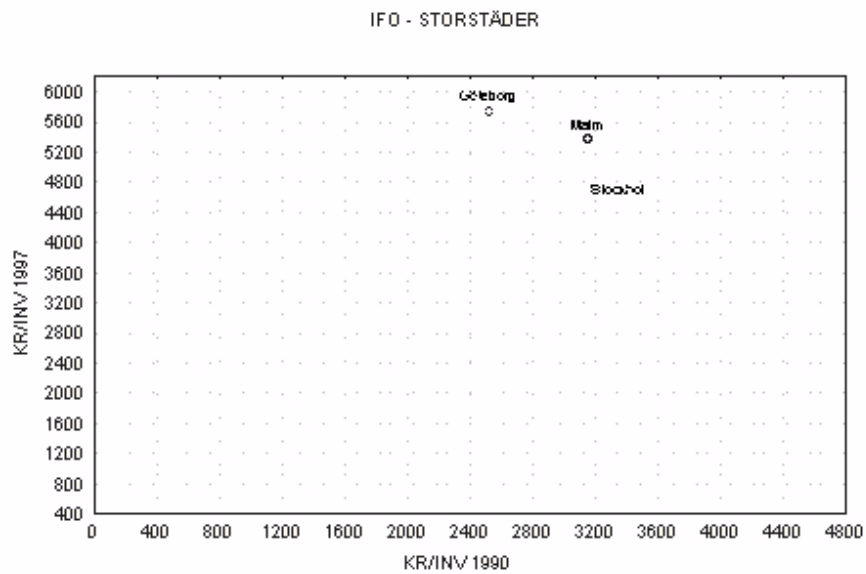
Av diagram B.2 framgår att kostnaderna för förortskommunerna och de större städerna relativt övriga kommungrupper, är ojämnt fördelade 1990 och 1997. I synnerhet är heterogeniteten påtaglig för förorterna. Däremot är kostnadsökningstakten för kommungruppen större städer påfallande homogen eftersom kommunerna ligger på eller nära den heldragna linjen.

Att den heldragna linjen är negativ beror på två saker. Dels har de kommuner med lägst kostnad 1990 haft en relativt mycket kraftig ökning av kostnaderna under 1990–1997. Dels har den särklassiga högkostnadskommunen 1990 Malung nästan halverat kostnaden i absoluta tal.

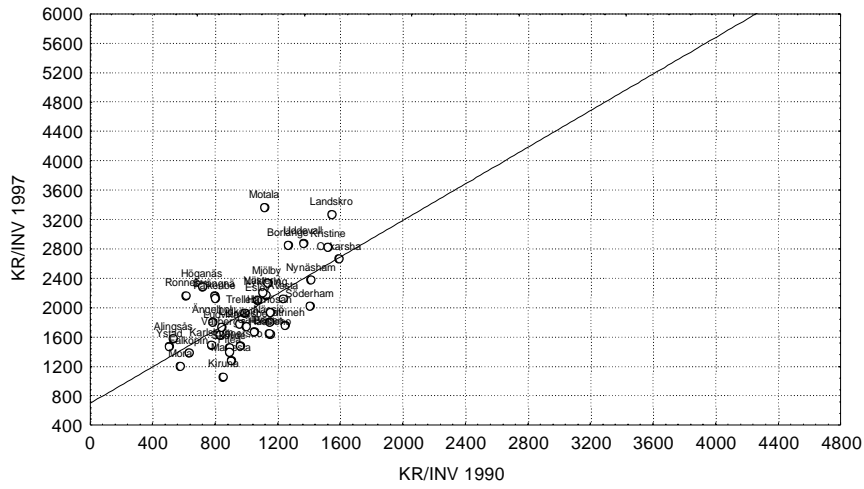
I de sex nedersta kommungrupperna i diagram 3.5 är kostnaderna jämnt fördelade, med undantag av några "utstickarkommuner" bland landsbygdskommuner och övriga mindre kommuner.

³ IFO-statistiken för 1990 är hämtad från Räkenskapssammandraget 1990 där flyktingmottagandet ingår. För att statistiken ska vara jämförlig för de bägge åren måste kostnader för flyktingmottagande läggas till statistiken för 1997. De kostnaderna hämtas från Räkenskapssammandraget och posten 600 – Flyktingmottagande som ligger under verksamhetsområdet Särskilt Riktade Insatser (alltså inte IFO).

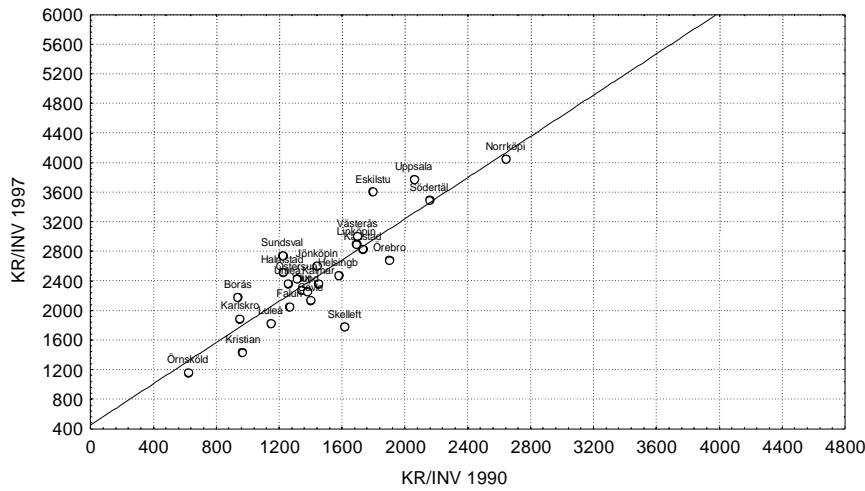
Diagram B.2 Individ- och familjeomsorgskostnader för kommungrupper i kr/inv

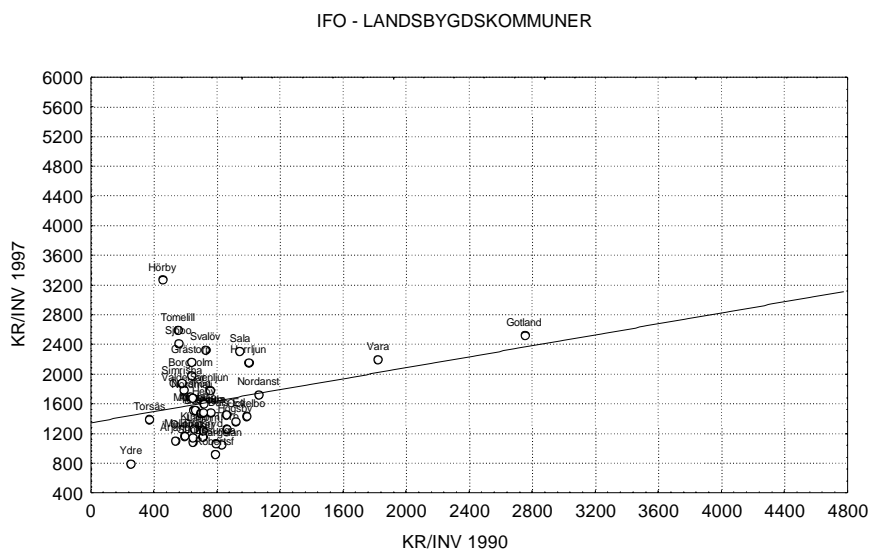
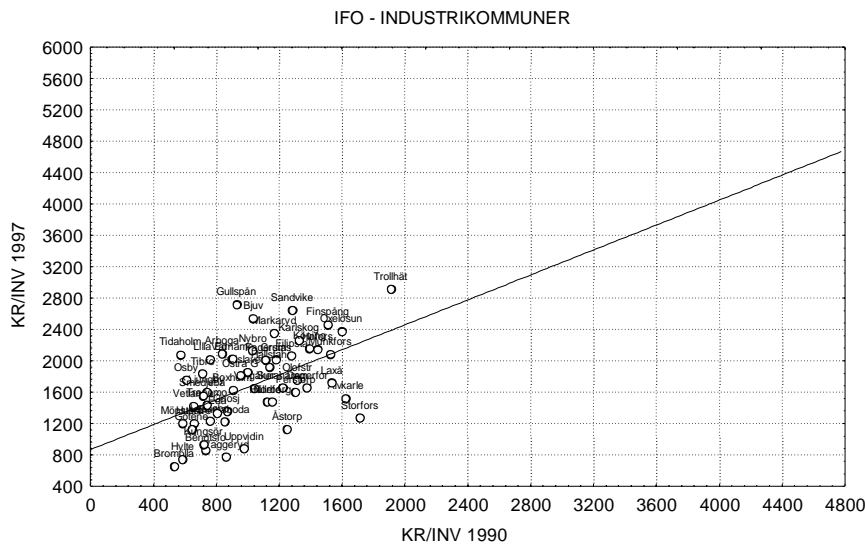


IFO - MEDELSTORA KOMMUNER

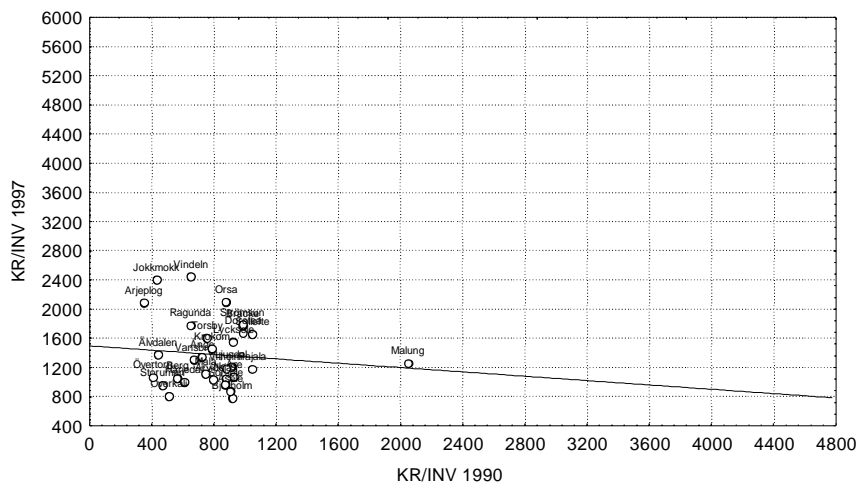


IFO - STÖRRE STÄDER

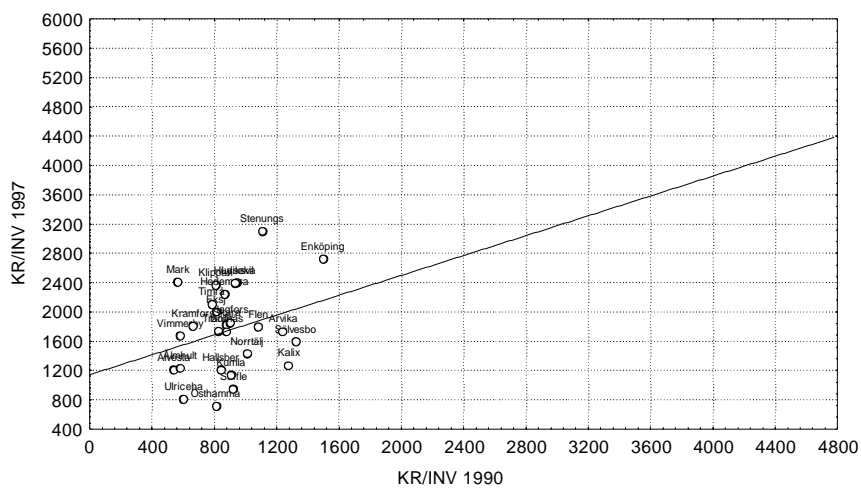


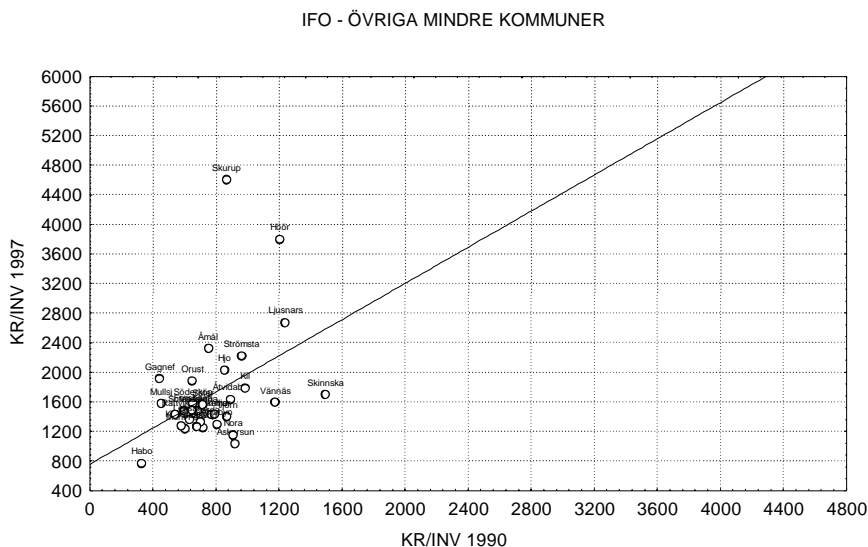


IFO - GLESBYGDSKOMMUNER



IFO - ÖVRIGA STÖRRE KOMMUNER





Källa: Statskontoret. SCB och Socialstyrelsen.

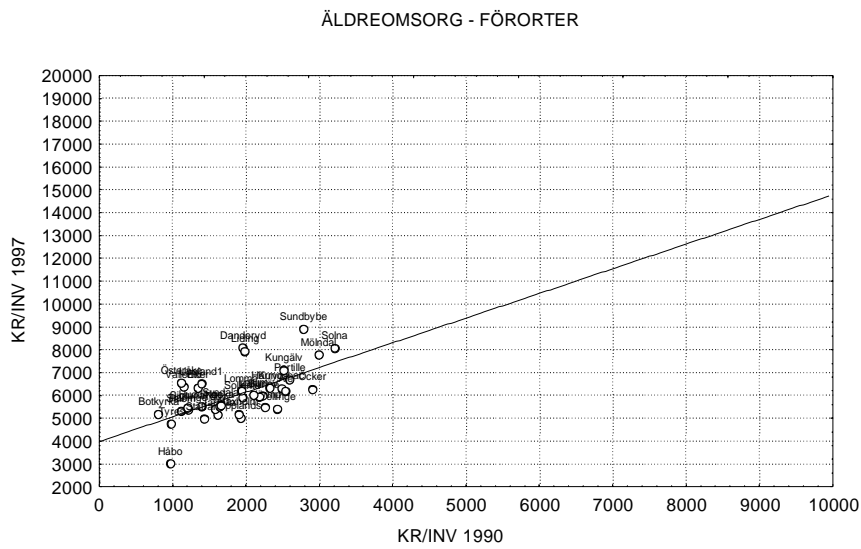
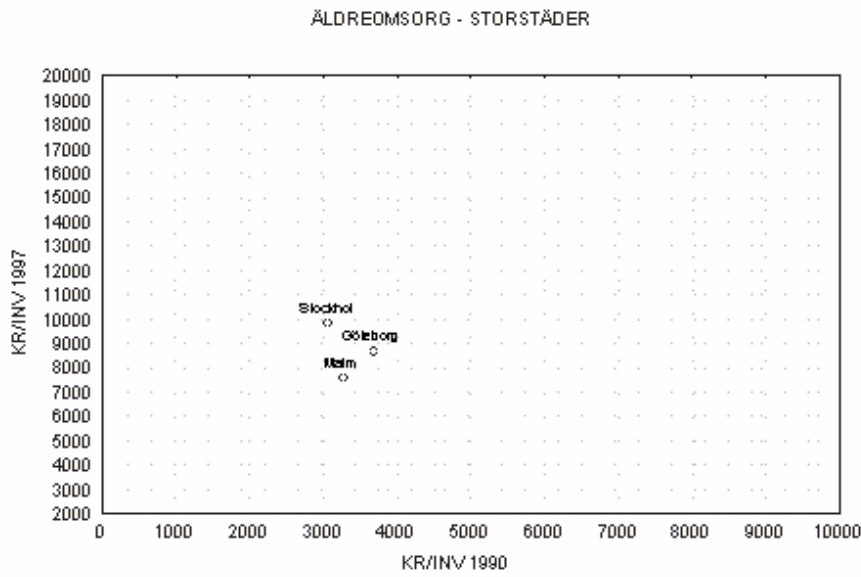
Äldre- och handikappomsorg

Av diagram 3.7 kan slutas att alla kommungrupper utom förorter och glesbygdskommuner har märkbart likartade kostnader för äldreomsorgen såväl 1990 som 1997. Med hög precision går det att fånga upp en absolut majoritet kommuner i dessa sex kommungrupper samt storstäderna i intervallet 3 000–5 000 kr/inv 1990 och 7 000–13 000 kr/inv 1997. Läggtill detta att takten i kostnadsökning för dessa kommungrupper inte heller skiljer sig nämnvärt.

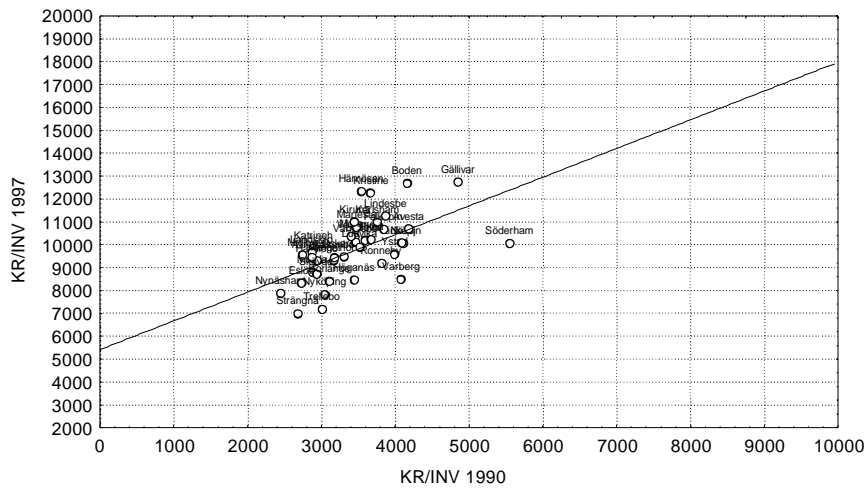
Det mönster som avtecknar sig för äldreomsorgen är att kostnaderna per invånare för förortskommunerna är lägre än för övriga grupper såväl 1990 som 1997. Dessa kommuner fångas upp i intervallet 1 000–3 000 kr/inv 1990 och 4 500–8 500 kr/inv 1997. Dessutom är takten med vilken äldreomsorgskostnaderna ökat den måttligaste. Grafiskt ligger förortskommunklustret sydväst om övriga kommungrupper.

Motpolen till förorterna representeras av glesbygdskommunerna som har landets dyraste äldreomsorg i förhållande till invånarantal. År 1990 låg dessa kommuner i intervallet 3 500–6 000 kr/inv medan motsvarande intervall för 1997 var 10 000–17 000 kr/inv. Grafiskt ligger detta kommunkluster nordost om övriga grupper.

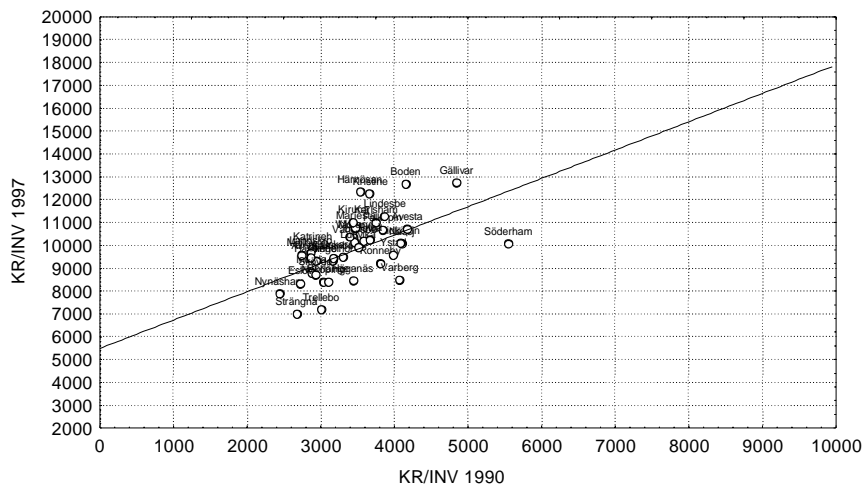
Diagram B.3 Äldre- och handikappomsorgskostnader för kommungrupper i kr/inv.



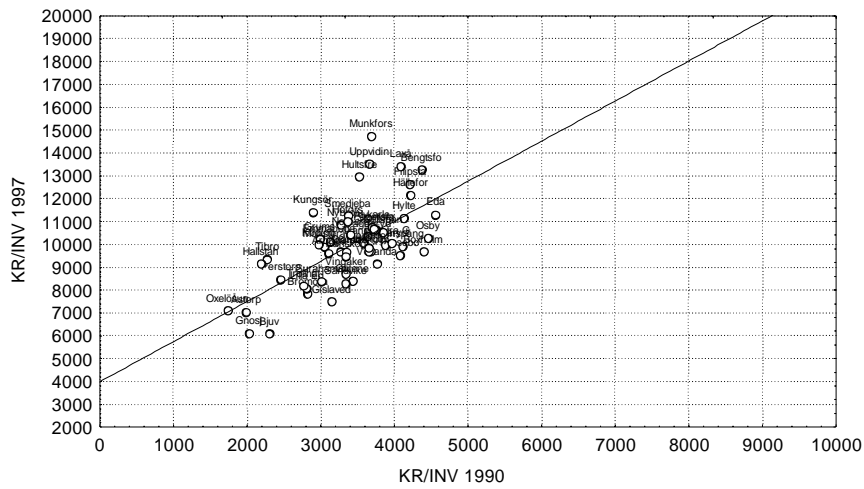
ÄLDREMSORG - STÖRRE STÄDER



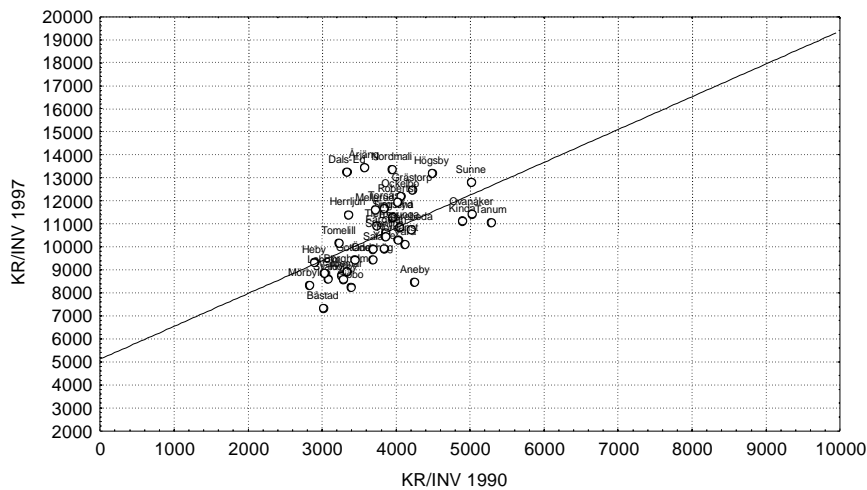
ÄLDREMSORG - MEDELSTORA STÄDER



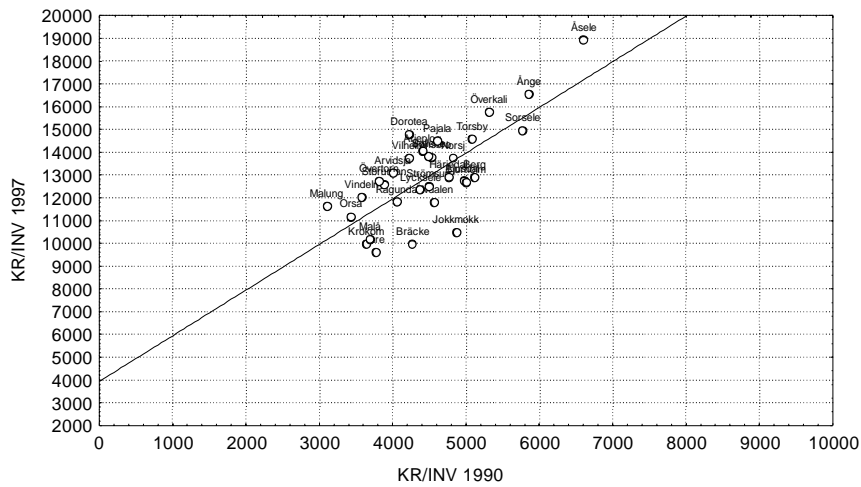
ÄLDREMSORG - INDUSTRIKommuner



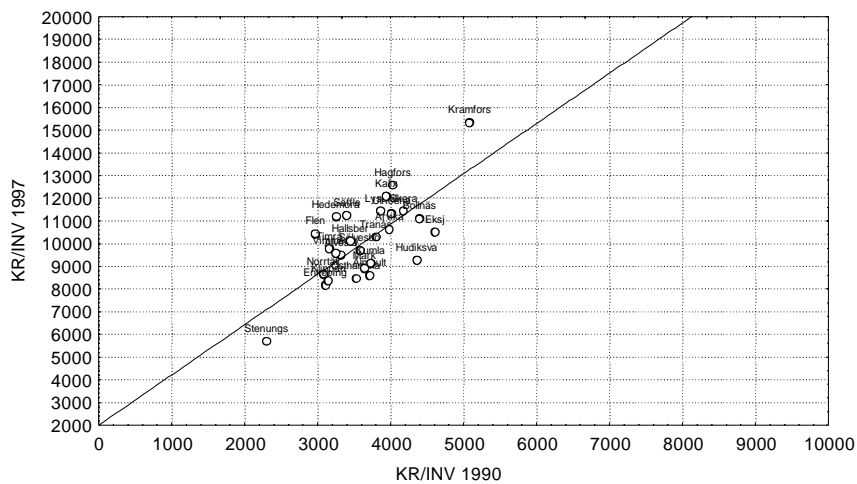
ÄLDREMSORG - Landsbygdskommuner

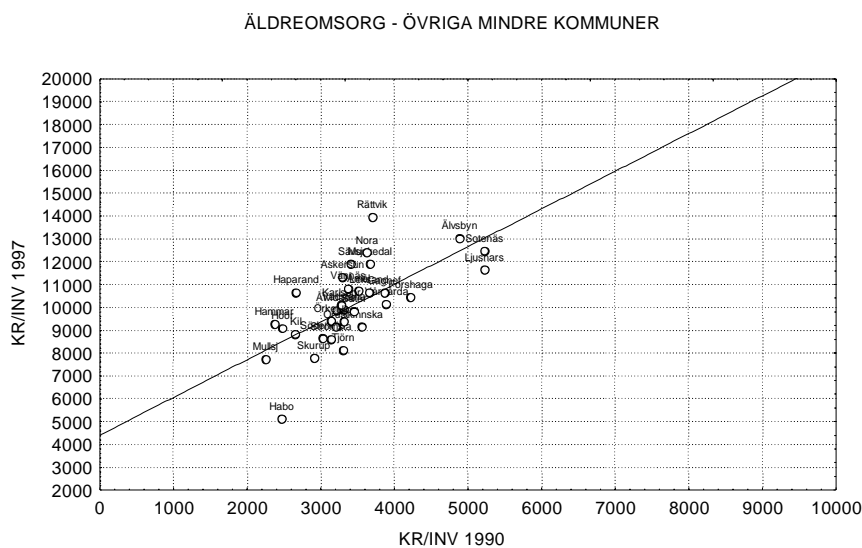


ÄLDREMSORG - GLESBYGDSKOMMUNER



ÄLDREMSORG - ÖVRIGA STÖRRE KOMMUNER





Källa: Statskontoret. SCB och Socialstyrelsen.

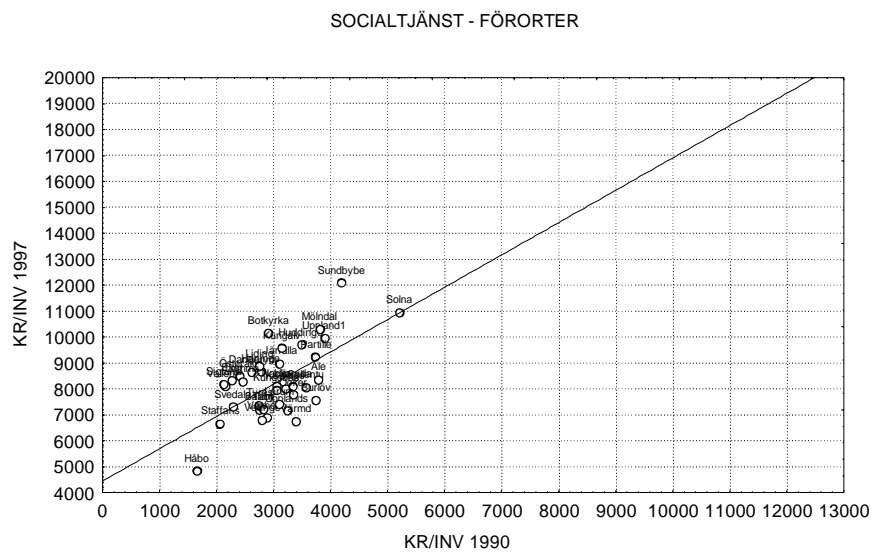
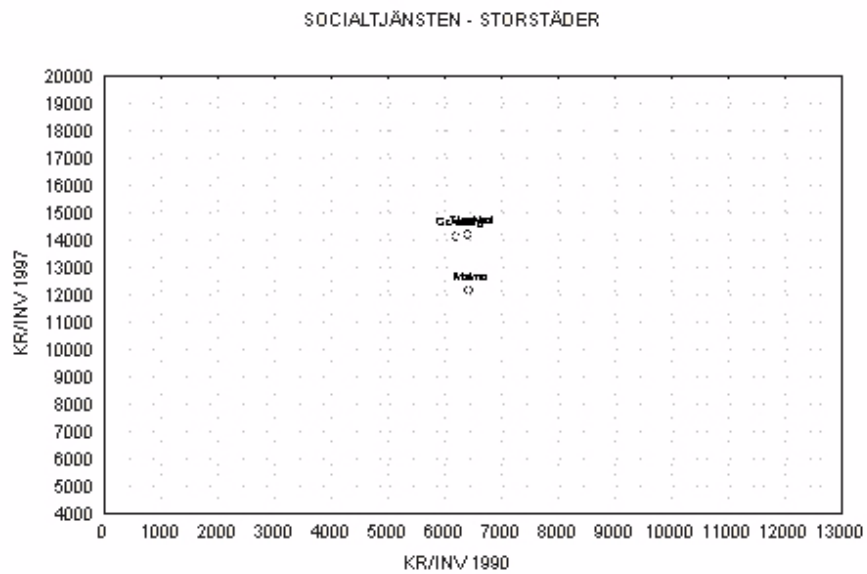
Total Socialtjänst

Den slående iakttagelsen från diagram B.4 är att förortererna som grupp har de lägsta kostnaderna per invånare för den totala socialtjänsten 1990 och 1997, medan glesbygdskommunerna har de högsta.

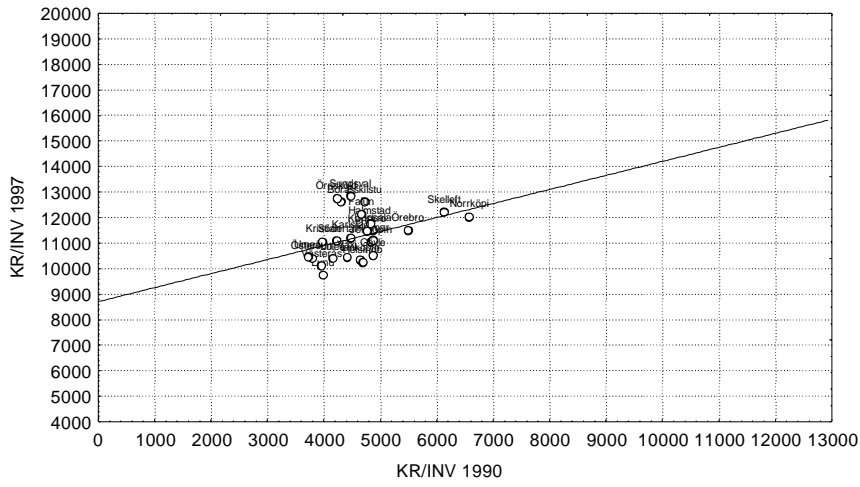
De större städerna är den kommungrupp där kostnaderna är jämnast fördelade. I synnerhet är homogeniteten hög för 1997 då skillnaden mellan den kommun som hade den högsta respektive lägsta kostnaden var 3 500 kr/inv. Omvänt är industrikommunerna den grupp där socialtjänstkostnaderna är mest utspridda 1997.

De "dyraste" kommunerna vad gäller den totala socialtjänsten 1997 är Åsle, Ånge, Kramfors och Högsby. I de tre första fallen beror det på höga äldreomsorgskostnader. Vad Högsby beträffar är framför allt kostnaden för flyktingmottagande hög relativt sett, men även äldreomsorgen kostar mycket (13 000 kr/inv).

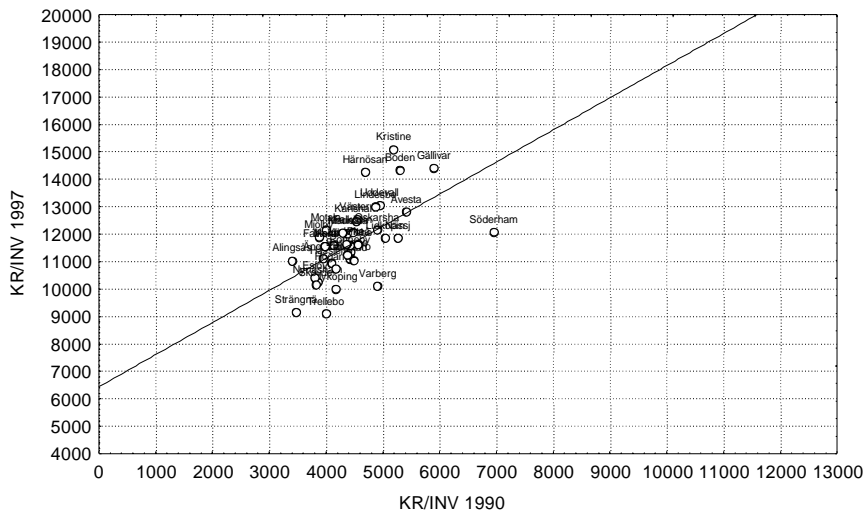
Diagram B.4 Socialtjänstens kostnader för kommungrupper i kr/inv.



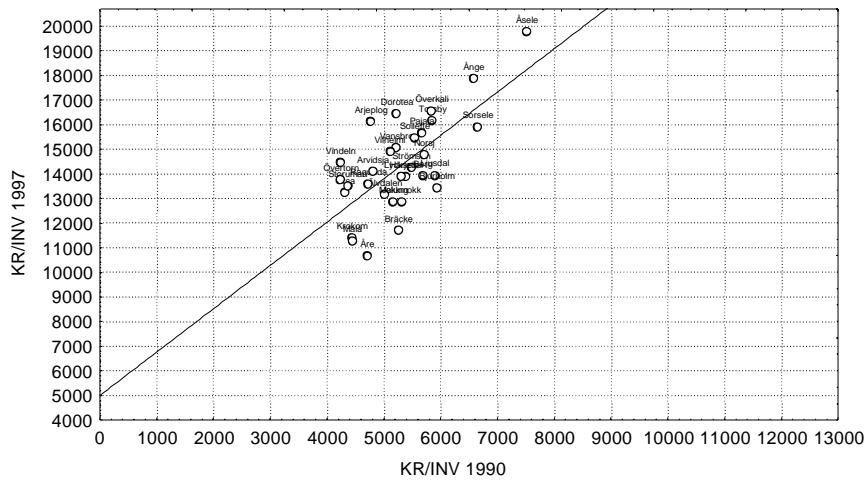
SOCIALTJÄNSTEN - STÖRRE STÄDER



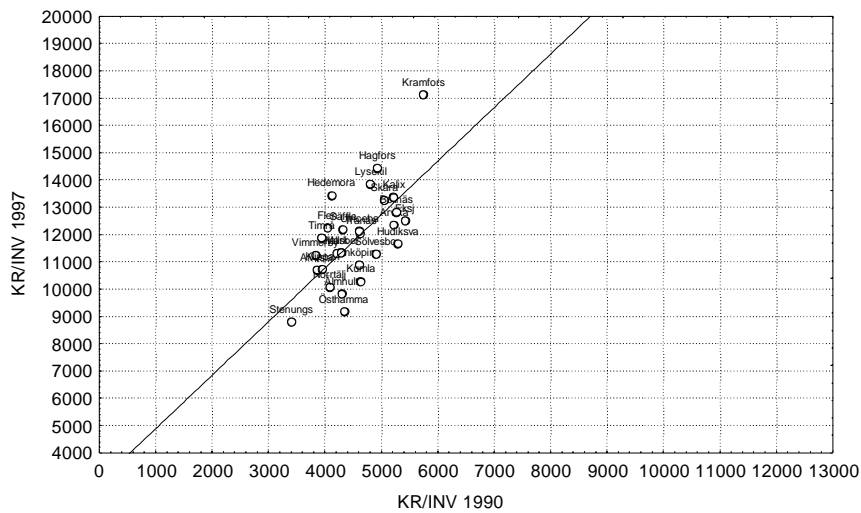
SOCIALTJÄNSTEN - MEDELSTORA KOMMUNER



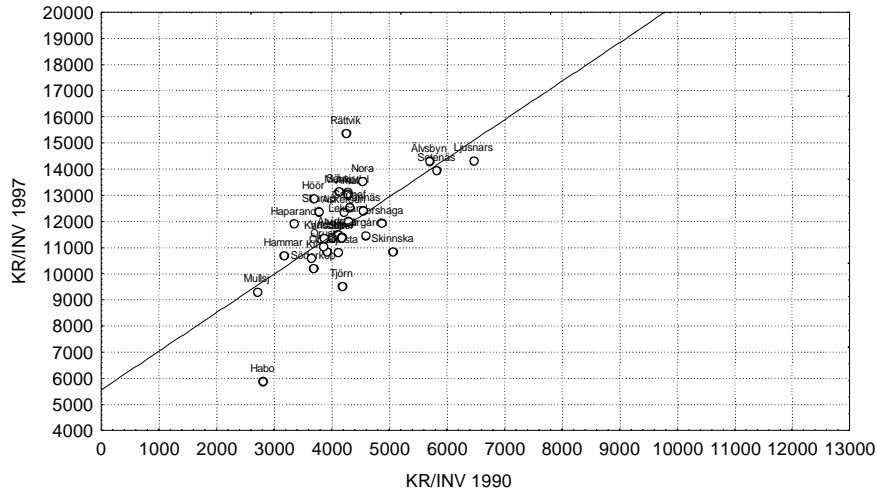
SOCIALTJÄNSTEN - GLESBYGDSKOMMUNER



SOCIALTJÄNSTEN - ÖVRIGA STÖRRE KOMMUNER

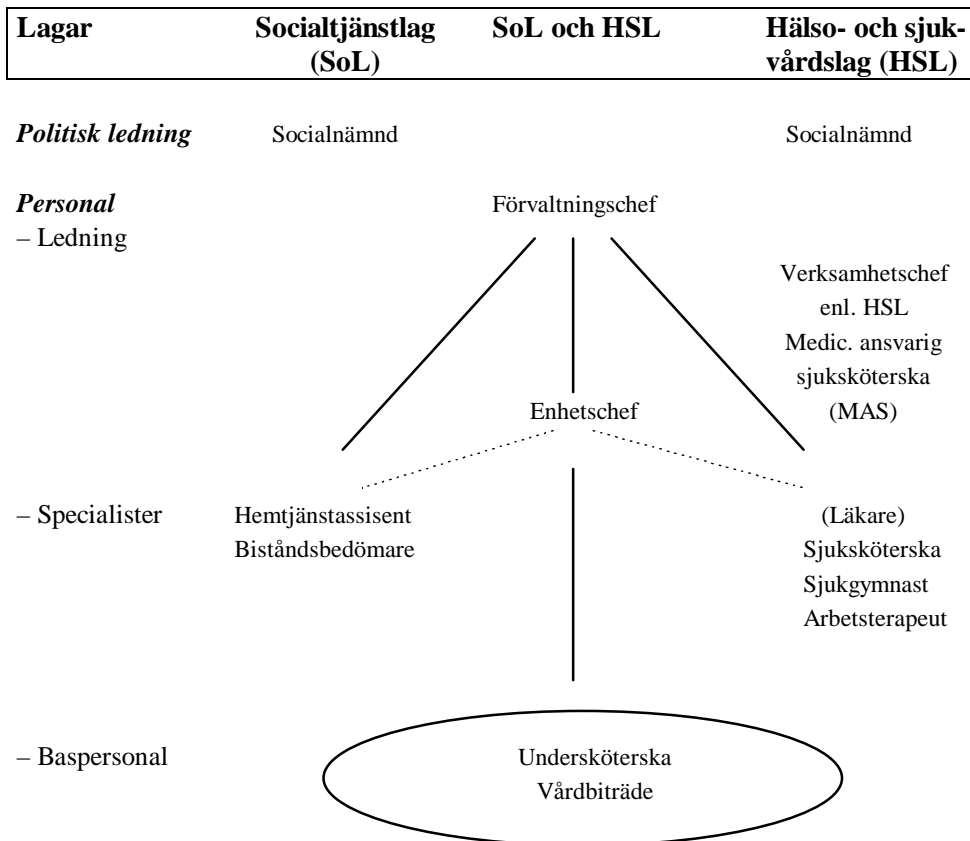


SOCIALTJÄNSTEN - ÖVRIGA MINDRE KOMMUNER



Källa: Statskontoret. SCB och Socialstyrelsen

Äldreomsorg – översiktlig bild av reglering och uppgifter m.m.



Lagar	Socialtjänstlag (SoL)	SoL och HSL	Hälso- och sjukvårdslag (HSL)
Verksamhetens olika uppgifter	Service Städning Matlagning Inköp m.m.	Omsorg <u>eller</u> Omvårdnad (SoL och HSL) Personlig hygien & På/avklädning <i>/ber. på medic. tillstånd/</i> Bäddning <i>/utan el. med patient i säng/</i> Matning <i>/normal el. för patient m. sväljsvårigh. el. sondmatn./</i> Aktivering Rehabilitering Social rehab. Medicinsk rehab.	Medicinska insatser
		Hjälpmedel Omvårdnadshjälpmedel Individuella hjälpmedel	
		Dagverksamhet Gemenskap & aktivering <u>alternativt</u> Dagvård/dagsjukvård	
Beslut om insatser	Myndighetsbeslut om bistånd enl. SoL	Myndighetsbeslut om bistånd <u>alternativt</u> Professionellt beslut	Professionellt beslut inom ramen för legitimation etc.
Enskildes rätt	Överklaganden enl. SoL och Förvaltningslag	Överklaganden enl. SoL <u>alternativt</u> Anm. HoS ansvarsnämnd & Patientnämnd	Anmälan till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd & Patientnämnd

Lagar	Socialtjänstlag (SoL)	SoL och HSL	Hälso- och sjuk- vårdslag (HSL)
<i>Tillsyn</i>	Socialstyrelsen (centralt) & Länsstyrelsen (lokalt)	Länsstyrelsen <u>alternativt</u> Socialstyrelsen	Socialstyrelsen (regionala enheter)
<i>Professionens roll</i>	7 § SoL, men i princip oregerad		Reglering i Lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område
<i>Kvalitetsarbete</i>	7 a § SoL och allmänna råd från SoS		31 § HSL, samt Föreskrifter och allmänna råd fr. SoS
<i>Kultur</i>	Myndighetskultur		Professionell kultur
<i>Avgifter</i>	35 § SoL med förbehållsbelopp för personliga behov	35 § SoL med förbehållsbelopp <u>alternativt</u> 26 och 26a §§ HSL med högkostnadsskydd	26 och 26a §§ HSL med högkostnadsskydd

Kalkyl över kostnader för äldreförsörjningsstödet

I kapitel 14 i Socialtjänstutredningens slutbetänkande lämnas förslag till ett s.k. äldreförsörjningsstöd. I denna bilaga redovisas visst underlag vad gäller kostnaderna för äldreförsörjningsstödet.

De beräkningar som presenteras nedan bygger i samliga fall på nu kända förhållanden vad gäller flykting- och anhörigmigration, alltså in- och utvandring.

Nedan presenteras ett antal beräkningar över kostnader för äldreförsörjningsstödet. Tanken är att ge en uppfattning om hur stora kostnaderna för äldreförsörjningsstödet blir såväl på kort som på lång sikt, utifrån ett antal beräkningsalternativ. Grundantagandet vid beräkningarna är att alla får äldreförsörjningsstöd som enligt de ekonomiska data som används är berättigade till det. Det innebär exempelvis att även de får äldreförsörjningsstöd som är berättigade men som i utgångsläget inte har socialbidrag. Beräkningen för kort sikt utgår ifrån faktiska antalsuppgifter i ett befintligt register (SCBs HINK-undersökning 1996). Det första beräkningsalternativet för lång sikt tar endast hänsyn till hur det bedömda inflödet av personer i systemet fram till 2010 påverkar kostnaderna. I beräkningsalternativ 2 redovisas olika scenarier för hur även sådana faktorer som disponibel inkomst och hyreskostnader kan tänkas påverka kostnaderna för systemet. Slutligen skattas administrationskostnaden för detta förslag. För att få en totalkostnad för äldreförsörjningsstödet ska administrationskostnaden läggas till de olika kostnadsalternativ som presenteras nedan.

Kort sikt

För den kortsiktiga analysen har vi helt enkelt beräknat kostnader på individ- och hushållsnivå i den tänkta situationen att äldreförsörjnings-systemet hade införts 1998. Effekterna för staten i form av ökade kostnader med antagandet att alla som är berättigade också skulle söka äldreförsörjningsstöd.

För beräkningarna på kort sikt har en s.k. mikrosimuleringsmodell använts. Därmed har det varit möjligt att göra beräkningarna på individ- och hushållsnivå. En svaghet med beräkningarna är att antalet personer som berörs av systemet är få i det statistiska urval som har använts. Detta faktum medför att resultaten är osäkra.

Tabell 1 **Beräkningsuppgifter för äldreförsörjningsstödet 1998.**

Antal personer som berörs 1998	13 500
Summa nytt stöd (mkr)	685
Summa inkomstgap (mkr)	407
Summa nytt BTP (mkr)	103
Summa nytt SBTP (mkr)	175
Summa socialbidrag (mkr)	512
Summa nettokostnader (mkr)	173

De statliga bruttokostnaderna vid ett införande 1998 har således beräknats till knappt 700 miljoner kronor. Det året gick drygt 500 miljoner kronor i socialbidrag till individer i den aktuella personkretsen.

Sammantaget innebär förslaget en kortsiktig kostnadsökning för den offentliga sektorn på ca 200 miljoner kronor.

När det gäller den omedelbara administrationskostnaden för äldrestödet är den helt avhängig av vilket år stödet träder i kraft. Om äldrestödet införs år 2000 vilket är samtidigt med sjösättandet av det nya pensionssystemet, innebär detta med säkerhet ett oerhört hårt tryck på Försäkringskassans datasystem. Det är inte helt otroligt att inkommande ansökningar om äldrestöd måste hanteras manuellt. Av detta skäl avstår vi från att göra en bedömning av den omedelbara administrationskostnaden vad gäller äldreförsörjningsstödet.

Lång sikt

Beräkningsalternativ 1

Detta beräkningsalternativ tar hänsyn till hur antalet berörda personer i systemet påverkar kostnaderna. Genom att utgå från föreliggande kostnader och inkomstförhållanden för 1998 och hålla dessa konstanta under perioden 1998–2010, blir kostnadsutvecklingen för systemet helt betingad av antalet personer som omfattas av systemet. I den meningen kan detta beräkningsalternativ ses som en demografisk framskrivning.

För att beräkna kostnaden för 2010 behöver vi det tänkbara antalet berörda personer år 2010. Först måste antalet berörda personer 1998 delas upp i personer födda i och utanför Sverige.

Antal svenska personer i systemet 1998: 4 300
 Antal utländska personer i systemet 1998: 9 200

Vi behöver få en uppfattning om hur många utländska personer som kan tänkas ingå i systemet 2010. Vad vi vet är att det totala antalet utländska personer över 64 år var 132 864 år 1998. Motsvarande prognostiserad siffra för 2010 är 203 500 personer. Vi antar nu att andelen berörda utländska personer i systemet är konstant över tiden vilket ger:

Antaget antal utländska personer i systemet 2010:
 $14\ 100 (= 9\ 200 \times 203\ 500 / 132\ 864)$

Kompletterande uppgifter från SCB om äldrestödet berörda utländska invånares pensioner, ger stöd åt den enkla kalkylen ovan.

Vad gäller svenskarna är det däremot troligt att de kommer att bli färre i systemet fram till år 2010. Ett sådant antagande beror främst på en ökad infasning i det nya pensionssystemet samt att kvinnors deltagande på arbetsmarknaden väntas öka. Vi antar därför grovt en halvering av antalet svenska personer i systemet år 2010.

Det grundläggande antagandet i detta beräkningsalternativ var att det genomsnittliga stödet per person och den genomsnittliga disponibla inkomsten per person är konstant under perioden 1998–2010. Detta antagande implicerar att de redovisade beräkningsuppgifterna i tabell 1 räknas upp med en faktor – som uttrycker utvecklingen av antalet berörda personer i systemet mellan 1998 och 2010 – för att få fram motsvarande uppgifter för 2010. Uppräkningsfaktorn blir 16 250 dividerat med 13 500, dvs. 1,20, vilket ger:

Tabell 2 **Beräkningsuppgifter för äldreförsörjningsstödet 2010. Demografisk framskrivning.**

Antal personer som berörs 2010	16 250
Summa nytt stöd (mkr)	825
Summa inkomstgap (mkr)	490
Summa nytt BTP (mkr)	125
Summa nytt SBTP (mkr)	210
Summa socialbidrag (mkr)	615
Summa nettokostnader (mkr)	210

Det framgår att kostnaden för det nya stödet uppgår till 825 miljoner kronor i löpande priser vilket ska ställas mot den prognostiserade kostnaden för socialbidrag 2010 på 615 miljoner kronor som hade fallit ut om stödet inte hade införts. Därav nettokostnaden på 210 miljoner kronor (= 825-615).

Slutsatsen av beräkningsalternativ 1 är att totalkostnaden för äldre-försörjningsstödet ökar med 140 miljoner kronor mellan 1998 och 2010.

Beräkningsalternativ 2

Låt oss nu släppa på antagandet om konstanta snittkostnader och snittinkomster per person och i stället utifrån kvalitativa resonemang söka bedöma utvecklingen av faktorer som får effekt på kostnaden för systemet, faktorer såsom disponibel inkomst, skälig levnadsnivå och kostnader för BTP och SBTP.

Vi vet att totalkostnaden för äldreförsörjningsstödet är summan av de tre posterna summa inkomstgap, summa nytt BTP och summa nytt SBTP. Av tabell 1 på föregående sida framgår att inkomstgapet svarar för 60 procent av totalkostnaden för stödet. Det är därför av särskild vikt att göra realistiska bedömningar över utvecklingen av inkomstgapets beståndsdelar.

Inkomstgapet, som är specifikt för varje enskilt hushåll, är skillnaden mellan en konstruerad s.k. skälig levnadsnivå och individens disponibla inkomst rensad för eventuella socialbidrag och BTP. Skälig levnadsnivå antas här vara 1,22 gånger basbeloppet för ensamstående och 1,01 gånger basbeloppet för personer som lever sammanboende. Disponibel inkomst definieras som vanligt som bruttointkomst minus skatt plus bidrag.

Av de 13 500 personer som omfattas av äldrestödet är ca 13 000 ensamstående. Av detta följer att en nivå i kronor kan uppskattas för Skälig levnadsnivå enligt:

$(13\ 000 \times 1,22 \times 36\ 400) + (500 \times 1,01 \times 36\ 400) = 595\ \text{mkr}$ där 36 400 är prisbasbeloppet.

I och med att inkomstgapet är 407 miljoner kronor faller den disponibla inkomsten rensad för socialbidrag och BTP ut automatiskt på 188 miljoner kronor.

Hur kan då dessa båda faktorer tänkas utvecklas fram till år 2010?

Skälig levnadsnivå är kopplad till basbeloppet enligt ovan som i sin tur är kopplad till konsumentprisindex (KPI). Givet dessa kopplingar och givet att riksbanken uppfyller sitt inflationsmål fram till 2010 är det

rimligt att anta att Skälig levnadsnivå utvecklas med 2 procent per år fram till 2010 i löpande priser. Under alla omständigheter blir nivån konstant i fasta priser.

Utvecklingen av den disponibla inkomsten är avhängig av hur makroekonomin utvecklas. De viktigaste kortsiktiga faktorerna i det avseendet är sysselsättning, lön, skatter och transfereringsinkomster medan nivån och fördelningen av hushållens sparande spelar roll på lite längre sikt. Vi antar här två scenarier för den disponibla inkomsten; ett med oförändrad sysselsättning och arbetslöshet och ett med ökande sysselsättning och minskning av arbetslösheten ner till 3 procent under perioden 1998–2010. Det förra scenariot ger en ökning av den disponibla inkomsten på 2,5 procent per år medan det senare ger en ökning på 5 procent per år. Som referenspunkt kan nämnas att motsvarande faktiska ökning mellan 1989 och 1996 var 4 procent.

För ett givet sysselsättningsscenario inställer sig en tredje fråga, nämligen hur utvecklingen av den disponibla inkomsten fördelas. Är fördelningen helt jämn gäller utvecklingstakten utan vidare för gruppen som berörs av äldreförsörjningsstödet. Är fördelningen däremot ojämn betyder det att förändringen av den disponibla inkomsten för denna grupp avviker från takten för riket. Vi laborerar här med ett scenario med jämn fördelning och ett med ojämn fördelning där ökningen av den disponibla inkomsten för gruppen är högre än rikssnittet. Vi antar att denna ökning är dubbelt så stor som ökningen för riket, dvs. 5 procent respektive 10 procent i de bägge sysselsättningsscenarierna.

Dessa antaganden stöds av HINK-beräkningar över äldre invandrades utveckling av medelinkomst mellan 1989 och 1996. Enligt dessa beräkningar ökar medelinkomsten klart snabbast i den lägsta decilen av äldre invandrare (dvs., den tiondel av samtliga äldre invandrare med lägst inkomster) samtidigt som de högsta decilerna uppvisar vikande medelinkomster. De äldre invandrare som berörs av äldreförsörjningsstödet finns av naturliga skäl i de allra lägsta inkomstdecilerna.

För att få en totalbild av de framtida kostnaderna för äldreförsörjningsstödet måste utvecklingen av BTP- och SBTP-systemet bedömas. Dessa system är öronmärkta för boendekostnader varför en bedömning av dessa systems kostnader är betingad av utvecklingen av hyreskostnaderna. Det faktum att hyressättningen ofta är föremål för politiska ingrepp försvårar en prediktion av hyreskostnaderna. Det kan dock konstateras att hyreskostnaderna har varit höga relativt andra boendekostnader under 1990-talet av två skäl. Dels den kraftiga hyreskostnadsökningen i spåren av skattereformen, dels har de senaste årens låga räntor i huvudsak gynnat andra boendeformer än hyresrätter. Det är därför inte helt orimligt att tänka sig lägre relativa hyreskostnader framgent. Därför antar vi att kostnaderna för de bägge systemen följer

den allmänna prisutvecklingen som vi har antagit bli 2 procent i löpande priser fram till 2010 och således oförändrade i fasta priser.

Vi är nu redo att presentera fyra kostnadsscenarier för äldreförsörjningsstödet år 2010.

Scenario 1. Oförändrad sysselsättning och jämn fördelning av disponibel inkomst.

Detta scenario innebär fram till 2010 att:

- Skälig levnadsnivå ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.
- Disponibel inkomst ökar 2,5 procent per år i löpande priser och ökar med 0,5 procent realt.
- BTP- och SBTP-systemen ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.

För att räkna fram inkomstgapet för 2010 utgår vi från Skälig levnadsnivå 1998 på 595 miljoner kronor som är realt oförändrad fram till 2010. Vi utgår sedan från disponibel inkomst 1998 på 188 miljoner kronor och multiplicerar med 0,5 procent i 12 år vilket ger en disponibel inkomst 2010 på 200 miljoner kronor. Inkomstgapet är differensen av dessa nivåkostnader, dvs. 395 miljoner kronor. BTP- och SBTP-kostnaderna för 1998 blir realt oförändrade fram till 2010, dvs. 103 respektive 175 miljoner kronor. Slutligen måste hänsyn tas till den prognostiserade ökningen av antalet berörda personer in i äldreförsörjningsstödet enligt beräkningsalternativ 1. Detta görs genom att multiplicera de tre delkostnaderna med uppräkningsfaktorn 1,20 vilket ger följande tabell.

Tabell 3 Beräkningsuppgifter för äldrestödet 2010. Scenario 1. 1998 års priser.

Antal personer som berörs 2010	16 250
Summa nytt stöd (mkr)	808
Summa inkomstgap (mkr)	474
Summa nytt BTP (mkr)	124
Summa nytt SBTP (mkr)	210

Kostnadsökningen för äldreförsörjningsstödet mellan 1998 och 2010 i fasta priser är 123 miljoner kronor.

Scenario 2. Ökad sysselsättning och jämn fördelning av disponibel inkomst.

Detta scenario innebär fram till 2010 att:

- Skälig levnadsnivå ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.
- Disponibel inkomst ökar 5,0 procent per år i löpande priser och ökar med 3,0 procent realt.
- BTP- och SBTP-systemen ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.

För att räkna fram inkomstgapet för 2010 utgår vi från Skälig levnadsnivå 1998 på 595 miljoner kronor som är realt oförändrad fram till 2010. Vi utgår sedan från disponibel inkomst 1998 på 188 miljoner kronor och multiplicerar med 3,0 procent i 12 år vilket ger en disponibel inkomst 2010 på 268 miljoner kronor. Inkomstgapet är differensen av dessa nivåkostnader, dvs. 327 miljoner kronor. BTP- och SBTP-kostnaderna för 1998 blir realt oförändrade fram till 2010, dvs. 103 respektive 175 miljoner kronor. Slutligen måste hänsyn tas till den prognostiserade ökningen av antalet berörda personer in i äldreförsörjningsstödet enligt beräkningsalternativ 1. Detta görs genom att multiplicera de tre delkostnaderna med uppräkningsfaktorn 1,20 vilket ger följande tabell.

Tabell 4 Beräkningsuppgifter för äldrestödet 2010. Scenario 2. 1998 års priser.

Antal personer som berörs 2010	16 250
Summa nytt stöd (mkr)	726
Summa inkomstgap (mkr)	392
Summa nytt BTP (mkr)	124
Summa nytt SBTP (mkr)	210

Kostnadsökningen för äldreförsörjningsstödet mellan 1998 och 2010 i fasta priser är 41 miljoner kronor.

Scenario 3. Oförändrad sysselsättning och ojämn fördelning av disponibel inkomst.

Detta scenario innebär fram till 2010 att:

- Skälig levnadsnivå ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.
- Disponibel inkomst ökar 5,0 procent per år i löpande priser och ökar med 3,0 procent realt.
- BTP- och SBTP-systemen ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.

För att räkna fram inkomstgapet för 2010 utgår vi från Skälig levnadsnivå 1998 på 595 miljoner kronor som är realt oförändrad fram till 2010. Vi utgår sedan från disponibel inkomst 1998 på 188 miljoner kronor och multiplicerar med 3,0 procent i 12 år vilket ger en disponibel inkomst 2010 på 268 miljoner kronor. Inkomstgapet är differensen av dessa nivåkostnader, dvs. 327 miljoner kronor. BTP- och SBTP-kostnaderna för 1998 blir realt oförändrade fram till 2010, dvs. 103 respektive 175 miljoner kronor. Slutligen måste hänsyn tas till den prognostiserade ökningen av antalet berörda personer in i äldreförsörjningsstödet enligt beräkningsalternativ 1. Detta görs genom att multiplicera de tre delkostnaderna med uppräkningsfaktorn 1,20 vilket ger följande tabell.

Tabell 5 Beräkningsuppgifter för äldrestödet 2010. Scenario 3. 1998 års priser.

Antal personer som berörs 2010	16 250
Summa nytt stöd (mkr)	726
Summa inkomstgap (mkr)	392
Summa nytt BTP (mkr)	124
Summa nytt SBTP (mkr)	210

Kostnadsökningen för äldreförsörjningsstödet mellan 1998 och 2010 i fasta priser är 41 miljoner kronor, dvs. precis som i scenario 2.

Scenario 4. Ökad sysselsättning och ojämn fördelning av disponibel inkomst.

Detta scenario innebär fram till 2010 att:

- Skälig levnadsnivå ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.
- Disponibel inkomst ökar 10,0 procent per år i löpande priser och ökar med 7,8 procent realt.
- BTP- och SBTP-systemen ökar 2 procent per år i löpande priser och är oförändrad i fasta priser.

För att räkna fram inkomstgapet för 2010 utgår vi från Skälig levnadsnivå 1998 på 595 miljoner kronor som är realt oförändrad fram till 2010. Vi utgår sedan från disponibel inkomst 1998 på 188 miljoner kronor och multiplicerar med 3,0 procent i 12 år vilket ger en disponibel inkomst 2010 på 463 miljoner kronor. Inkomstgapet är differensen av dessa nivåkostnader, dvs. 132 miljoner kronor. BTP- och SBTP-kostnaderna för 1998 blir realt oförändrade fram till 2010, dvs. 103 respektive 175 miljoner kronor. Slutligen måste hänsyn tas till den prognostiserade ökningen av antalet berörda personer in i äldreförsörjningsstödet enligt beräkningsalternativ 1. Detta görs genom att multiplicera de tre delkostnaderna med uppräkningsfaktorn 1,20 vilket ger följande tabell.

Tabell 6 Beräkningsuppgifter för äldrestödet 2010. Scenario 4. 1998 års priser.

Antal personer som berörs 2010	16 250
Summa nytt stöd (mkr)	492
Summa inkomstgap (mkr)	158
Summa nytt BTP (mkr)	124
Summa nytt SBTP (mkr)	210

Scenario 4 innebär en minskning av kostnaderna för äldreförsörjningsstödet mellan 1998 och 2010 i fasta priser på 193 miljoner kronor. Det är givetvis den snabba antagna ökningen av den disponibla inkomsten för den berörda gruppen av äldre invandrare som ligger bakom detta resultat.

Slutsatser av beräkningsalternativ 2

I reala termer beror kostnadsförändringen av det föreslagna äldreförsörjningsstödet mellan 1998 och 2010 på i huvudsak tre saker:

1. Hur många nya äldre invandrare som kommer in i systemet.
2. Utvecklingen av disponibelinkomsten för den grupp av i huvudsak äldre invandrare som berörs av systemet.
3. Den reala utvecklingen av hyreskostnaderna (som täcks av BTP- och SBTP-systemet) för de personer som berörs av systemet.

Administrationskostnader

Att göra en bedömning av hur stora administrationskostnaderna blir år 2010 kräver två saker, nämligen uppgifter på styckkostnad per beslut (kr), antal beslut eller mer konkret relationen mellan antal beslut och de pensionärer som berörs av äldrestödet (dvs. som är underkastade besluten).

1. Styckkostnad per beslut (kr)

I och med att äldreförsörjningsstödet kommer att administreras av Försäkringskassan (FK) och inte av socialtjänsten i varje kommun, är den naturliga utgångspunkten att söka hitta en långsiktig styckkostnad per beslut från något system som redan administreras av FK snarare än att söka identifiera styckkostnader inom socialtjänsten. Vi har valt det redan förevarande systemet bostadstillägg till pensionärer (BTP) i vilket styckkostnaden per beslut uppgår till 570 kronor år 1996 och 559 kronor år 1997. Då 1996 och 1997 var "lugna" år för Försäkringskassan är det rimligt att tänka sig dessa styckkostnader som långsiktiga. Därför utgår vi från en långsiktig styckkostnad per beslut på 565 kronor i bedömningen av administrationskostnaden år 2010.

2. Antal beslut

Eftersom antalet berörda personer i systemet år 2010 har uppskattats till 16 250, är det av vikt att bedöma hur relationen mellan antal beslut och antal personer som omfattas av äldrestödet år 2010 kommer att se ut. När en person väl har kommit in i äldrestödet kommer den personen vara kvar i systemet fram till döden såvida det inte sker någon rejäl ekonomisk förbättring för personen i fråga (vilket personen i så fall är skyl-

dig att meddela FK). Konkret fattar Försäkringskassan årligen beslut med automatik om att personen ska vara kvar i systemet. Det är därför helt rimligt att tänka sig en 1:1 relation mellan antal beslut och antal personer i systemet när systemet väl har funnits ett antal år. Antal beslut antas därför bli 16 250 år 2010.

3. Uppskattad administrationskostnad år 2010

Styckkostnad per beslut (kr) X Antal beslut = 565 kr X 16250 = 9,2 mkr

I 1998 års priser blir den uppskattade administrationskostnaden år 2010 7,3 miljoner kronor.